

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XVII-то обикновено Народно събрание.

Първа извънредна сесия.

X заседание, четвъртък, 3 априлий 1914 г.

(Открито отъ председателя г. д-ръ Д. К. Вачовъ, въ 9 ч. 10 м. преди пладне)

Председателъ: (Звъни) Засѣданието се отваря.

Г. секретарьтъ ще прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители, за да се види кои отсъствуватъ.

Секретарь П. Панайотовъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Захари Ангеловъ, Иванъ Гешовъ, Димитрь Джанкардашлийски, Димитрь Драгиевъ, Василь Коларовъ, Янко Куцаровъ, Андрей Ляпчевъ, Григоръ Маджунковъ, Василь Милевъ, Маринъ Ничовъ, Василь Пасковъ, д-ръ Еню Разпоповъ, Коста Сидеровъ, Александъръ Христовъ и Крумъ Чапришковъ)

Председателъ: Отъ 243 народни прѣдставители отсъствуватъ 15; има налице 228. Значи, има достатъчно народни прѣдставители, за да може да се пристъпи къмъ дневния редъ.

Днесъ на дневенъ редъ е продължение отъ снощи рѣчта на г. Шаренкова.

Има думата г. Шаренковъ.

Н. Харлаковъ: Съобщете питаніята, г. прѣседателю.

Отъ дѣсницата: Да си продължи рѣчта.

Председателъ: Моля ви се, не се разправяйте и дразнете.

С. Костурковъ: Г. прѣседателю! Трѣбва да припомниме на г. г. министритѣ, че тѣ сж длъжни да бждатъ тукъ да отговарятъ на питаніята.

Председателъ: Сега имаме на дневенъ редъ продължение отъ рѣчта на г. Шаренкова.

Н. Харлаковъ: Правилникътъ казва, че министърътъ е длъженъ да отговори на питаніята най-късно въ слѣдующето засѣдание, а тъй както постъпватъ Вие, не се знае, кога сж внесени питаніята. Моля да се прочетатъ питаніята, понеже, съгласно правилника, това е отдѣлно засѣдание.

Председателъ: Сега слѣдва продължение разискванията на единъ почнатъ въпросъ.

Д-ръ Ф. Симеоновъ: Продължава се рѣчта, тя не може да се прѣкъсва. (Глъчка)

Председателъ: Не се разправяйте.

Настоявате ли, г. Харлаковъ, на искането си?

Н. Харлаковъ: Настоявамъ.

Отъ дѣсницата: Нис настояваме да се продължи рѣчта. (Глъчка)

Председателъ: Наистина, туй е продължение на рѣчта отъ снощи и азъ мисля, че това е най-правилното, но понеже вие настоявате толкова много да се прочетатъ питаніята . . .

С. Костурковъ: Не че настояваме, г. прѣседателю, но правилникътъ го изисква.

Председателъ: Моля Ви се.

Г. г. народни прѣдставители! Има питане отъ народния прѣдставител г. Михаилъ Такевъ къмъ г. министъръ-прѣседателя. Тукъ ли е г. министъръ-прѣседателътъ?

Обаждатъ се: Нѣма го.

Н. Харлаковъ: Азъ настоявамъ и въ отсъствието на министритѣ питаніята да се прочетатъ, защото има срокъ да имъ се отговори.

Председателъ: Питане отъ народния прѣдставител г. Михаилъ Такевъ къмъ г. министъръ-прѣседателя: (Чете)

„Моля г. министъръ-прѣседателя, да освѣтли народното прѣдставителство, кои сж причинитѣ и отъ кждъ произхождатъ прѣчкитѣ, задѣто и досега още изгоненитѣ наши сънародници отъ останалата подъ чуждо владичество частъ на Тракия не сж на-

станени на постоянно мѣстожителство съ подслонъ и сръдства за прѣпитание, а се скитатъ ни мили ни драги, безъ покривъ и въ ужасна мизерия изъ стара и нова България.

„Като заявявамъ, че извѣстни мѣрки бѣха взети, но тѣ се оказаха неефекасни, какви други такива то пѣли да прѣдприеме за по-ефикасно и по-бързо облекчение злата участъ на тия жертви на злополучната балканска война“.

Тукъ ли е г. министъръ-прѣдседателятъ?

Обажда въ се: Нѣма го.

Н. Харлановъ: Ще му се връчи прѣписъ и е длъженъ да отговори.

Прѣдседателятъ: Моля Ви се, не се обаждайте, губи се време. — Ще му се връчи въ прѣписъ.

Друго питане има отъ кюстендилския народенъ прѣдставителъ г. Александъръ Ботевъ до г. министра на финансите: (Чете)

„Въ време на мобилизацията и по-сетнѣ прѣзъ време на войната за нуждитъ на армията бидоха реквизиранни коне, волове, коли и другъ добитъкъ за транспорта, заедно съ хора при ешалонитѣ.“

„Споредъ протокола № 4 отъ 21 януарий т. г. на Върховната реквизиционна комисия забранява се издаването реквизиционни квитанции и изплащане наемъ на конетѣ, воловетѣ, колитѣ и хората.“

„Питамъ Ви, г. министре, на кое законно основание е издаденъ въпросниятъ протоколъ и не считате ли за належаще да обясните на народното прѣдставителство, какво ще направите съ наемитѣ на конетѣ, воловетѣ, колитѣ и хората“.

Министъръ Д. Тончевъ: Моля да ми се изпрати прѣписъ.

Прѣдседателятъ: Ще се изпрати на г. министра прѣписъ отъ питането, за да може да се приготви да отговори.

А. Ботевъ: Искамъ думата да развия питането си.

Прѣдседателятъ: Г. министърътъ не е готовъ да отговори.

Питане до г. министра на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве отъ старозагорския и врачанския народни прѣдставители г. г. Константинъ Возвелиевъ и Коста Лулчевъ: (Чете)

„На основание чл. 60 отъ правилника за вътрѣшния редъ на Народното събрание, молимъ г. министра да отговори:“

„1. Извѣстно ли му е, че нѣкои отъ избранитѣ на 27 октомврий м. г. селско-общински съвѣти въ Врачанския, Старозагорския и други окръзи и досега, петъ мѣсеци слѣдъ избирането имъ, не сж поканени да заематъ длъжноститѣ си и да избератъ постоянни присѣстители, а други сж били свикани да сторятъ това едва въ началото на мѣсецъ мартъ т. г., макаръ и да сж били наврѣме утвърдени отъ надлежнитѣ окръжни сѣдилища, както е и напр. въ с. с. Гложено, Букьовци, Хайрединъ, Галово, Селановци и пр., Орховска околия, с. Драгоиново — Борисовградско?“

„2. Не намира ли, че това забавяне да встъпятъ досега въ длъжностъ новоизбранитѣ селско-общински съвѣти е едно нарушение на избирателния законъ и закона за селскитѣ общини и въ връда на интереситѣ на общинитѣ разстроени твърдѣ много отъ войната?“

„3. Какво е направилъ досега г. министърътъ за наказване на ония административни и други чиновници, които сж забавяли и задържали книгата по утвърдяване избранитѣ на 27 октомврий м. г. селско-общински съвѣтници и съ това сж имъ прѣчили да изпълнятъ задълженията и правата си, дадени имъ отъ вота на избирателитѣ?“

„4. Ако досега не е направилъ нищо, не мисли ли, че трѣбва да бждатъ провиненитѣ наказани, за туй си дѣйствиe, какво смѣта да стори за това и за запазване въ бждше интереситѣ на общинитѣ и законнитѣ нареждания по управлението на селскитѣ общини?“

И отъ това питане ще се изпрати прѣписъ на г. министъръ-прѣдседателя, за да отговори.

Питане отъ врачанския народенъ прѣдставителъ г. Георги Димитровъ до г. министра на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ: (Чете)

„Желѣзничаритѣ и телеграфопощенскитѣ служаци, които прѣзъ време на войната проявиха чудеса отъ издръжливостъ и добросъвестностъ въ изпълнение тежкитѣ си обязанности, фактъ не веднѣжъ подчертаванъ и отъ министерската маса въ Народното събрание, прѣзъ време на изборитѣ бѣха подложени на безогледни партизански прѣслѣдвания, които до днесъ продължаватъ. Срѣщу всички неприятни на правителственитѣ партизани въ разнитѣ мѣста желѣзничари и телеграфопощенски служаци е прѣдприета една хайка, която не само е непоносима за тѣхъ, положението на които и безъ това е извънредно тежко, не само въбуди основателно негодувание на пѣлия желѣзничарски и телеграфопощенски персоналъ, но и извънредно злѣ се отразява върху службата, която сж натоварени тѣ да изпълняватъ.“

„По давлението на правителствени партизани, маса желѣзничари и телеграфопощенски служаци сж прѣмѣстени отъ единия край на България чакъ на другия, мнозина сж уволнени отъ служба. Респективнитѣ началници сж обяснявали на прѣмѣстениитѣ и уволнениитѣ, че това се извършва по настояването на правителствени партизани и по разпореждането на Министерството на вътрѣшнитѣ работи.“

„Дирекцията на желѣзницитѣ и Дирекцията на пошитѣ и телеграфитѣ сж прѣвърнати по тоя начинъ въ едно бюро за задоволяване котерийнитѣ интереси на правителството и неговитѣ партизани.“

„Измежду множеството прѣмѣстени и уволнени, по партизанско давление, желѣзничари и телеграфопощенски служаци, ще отбѣлѣжа тукъ само слѣднитѣ добри ментъ извѣстни случаи:“

„Прѣмѣстени сж желѣзничаритѣ: 1) Александъръ Даскаловъ отъ гара Лакатникъ въ гара Радомиръ; 2) Петъръ К. Антовъ отъ гара Лакатникъ въ гара Червенъ-бръгъ; 3) Хараламби Стояновъ отъ гара Червенъ-бръгъ въ гара Оборище; 4) Стефанъ Ивановъ отъ Оборище въ Червенъ-бръгъ; 5) Здравко Поповъ отъ Курило по борущинската линия; 6) Петъръ Коцевъ отъ Лакатникъ въ гара Мездра; 7) Маринъ Георгиевъ отъ гара Гебедже въ Варна; 8) Георги Желѣзковъ отъ Гебедже въ гара Кара-Хюсеинъ; 9) Рангелъ Атанасовъ отъ гара Горна-бана въ Кюстендилъ; 10) Никола Георгиевъ отъ Пазарджикъ въ Шуменъ, и 11) Генчо Въртовски отъ Мездра въ Плевенъ.“

„Уволнени сж желѣзничаритѣ: 1) Парашкевъ Андѣевъ отъ Свищовъ; 2) Найдентъ Ивановъ отъ София, и 3) Иванъ Савовъ отъ София.“

„Прѣмѣстени сж телеграфопощенскитѣ служаци: 1) Нено Христовъ отъ Бургазъ въ Търново; 2) Георги Алексиевъ отъ София въ Гюмюрджина; 3) Георги Вълчановъ отъ София въ Варна; 4) Георги Николовъ отъ Пловдивъ въ Търново-Сейментъ; 5) Георги Янковъ отъ Пловдивъ въ Свиленъ-градъ; 6) Петъръ Лѣсевъ отъ Плевенъ въ Русе; 7) Вино Колевъ отъ Мерицлери въ Пловдивъ, и 8) Търно Влажевъ отъ Горна-Джумая въ Кушу-кавакъ.“

„Уволнени сж телеграфопощенскитѣ служаци: 1) В. Чалашановъ отъ Горна-Джумая; 2) Юрданъ Стояновъ отъ Църварица; и 3) Ф. Кебеджиевъ отъ Мерицлери.“

„Уволнени сж още по сѣшитѣ причини и повече отъ 100 души междуселски куриери.“

„Като констатирамъ всичко това, отъ името на парламентарната група на работническата социал-демократическа партия, питамъ г. министра на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ и моля да ми отговори:

„1. Не мисли ли да разпорежи да бѣде отмѣнено прѣмѣстването и уволнението на посоченитѣ желѣзничари и телеграфопощенски служащи, както това вече е направено за нѣкоцина отъ тѣхъ?

„2. Какви мѣрки е взелъ и възнамѣрява да вземе, за да се тури край на тия незаконни и партизански прѣмѣствания и уволнения на желѣзничаритѣ и телеграфопощенскитѣ служащи, положението на които трѣба да се стабилизира и подобри, а не да бѣдат играчка въ рѣцѣтъ на правителството и неговитѣ партизани?“

Министъръ Н. Апостоловъ: Да ми се изпрати прѣписъ отъ това питане.

Прѣседателъ: Ще се изпрати прѣписъ на г. министра, за да отговори.

Питане до г. министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти отъ русенския народенъ прѣдставителъ г. Станчо Доневи, съ слѣдующето съдържание: (Чете)

„На основание чл. 107 отъ основния законъ моля г. министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти да отговори на слѣдното:

„Какво мисли да направи съ общинския балбунарски лѣсничей Добри Георгиевъ, който по единъ измамливъ начинъ е ограбилъ жителитѣ отъ с. Гуджово, Русенско, а именно: Георги Радевъ 1-60 л., Стойчо Дочевъ 6 л., Найчо Доневи 2 л., Иванъ Василевъ 4 л., Петко Гачевъ 8 л., Костадинъ Петковъ 5 л., Симеонъ Стойновъ 5 л., Петко Митевъ 8 л., Петъръ Пешовъ 4-40 л., и Драганъ Рачевъ 4 л.

„Тази сума е събрана подъ благовидната форма за паша на овци.

„Прѣзъ мѣсецъ януарий 1914 г. е събрана горната сума 48 л. и до днесъ не имъ издадено позволение за паша на овци въ мѣстността „Ювса-лика“.

„Въпрѣки това когато лѣсничейтъ е събралъ сумата, е повикалъ горската стража и имъ е казалъ, че тия лица си платиха за паша и сѣ свободни да си пускатъ овцетѣ.

„На идния день, когато овчаритѣ си завеждатъ овцитѣ на паша, отива горскиятъ стражаръ Коце Митковъ и съставя актове на горѣпоменатитѣ лица за даването имъ подъ съдъ, като нарушители на закона за горитѣ.“

Г. министърътъ на земледѣлието отсѣтствува. Ще му се изпрати прѣписъ, за да се приготви да отговори.

Питане отъ видинския народенъ прѣдставителъ г. Георги Петровъ и отъ врачанскитѣ народни прѣдставители г. г. Георги Димитровъ и Каменъ Топевъ до г. министра на народното просвѣщение: (Чете)

„На основание чл. чл. 106 и 107 отъ конституцията и чл. 60 отъ правилника за вътрѣшния редъ на обикновеното Народно събрание, отъ името на парламентарната група на работническата социал-демократическа партия, питаме г. министра на народното просвѣщение и молимъ да ни отговори на слѣдното:

„1. Защо и на какво основание Министерството на народното просвѣщение е отстранило основнитѣ учители: 1) Алъ Ивановъ отъ гр. Берковица; 2) Замфиръ Поповъ отъ с. Боровци, Берковска околия; 3) Георги Филиповъ отъ с. Гаганица; 4) Ст. Димитровъ отъ сѣщото село; 5) Ангелъ Стояновъ отъ с. Соточино, сѣщата околия, и 6) П. Васевъ отъ с. Николичевски, Кюстендилско, обвинявани само вътъ основа на намислицы въ нарушение чл. 161,

алиней втора отъ избирателния законъ, но не осъдени още, когато този членъ отъ закона не визираща основнитѣ учители и въпрѣки че това отстранение нито е за случаи, прѣдвидени въ чл. 89 отъ закона за народното просвѣщение, нито пъкъ е искано отъ сѣдебнитѣ власти?

„2. Защо и на какво основание сѣщото министерство е уволнило учителитѣ въ с. Брѣгово, Видинска околия, М. Павловъ и П. Вичевъ, първиятъ отъ Видинския окръгъ и вториятъ отъ Видинската околия, и защо ги е отстранило изобщо отъ учителствуване, като не ги допуска да учителствуватъ въ други окръзи и околии въ страната?

„3. Не намира ли, че е въ интереса на учебното дѣло и съгласно съ закона за народното просвѣщение да повърне казанитѣ учители, както и други пострадали като тѣхъ, на служебнитѣ имъ мѣста, докато респективнитѣ сѣдилища се произнесатъ по повдигнатитѣ противъ тѣхъ обвинения?“

Г. министърътъ на народното просвѣщение ще отговори ли сега или ще иска да му се изпрати прѣписъ отъ питането?

Министъръ П. Пешевъ: Моля да ми се изпрати прѣписъ.

Прѣседателъ: Ще се изпрати прѣписъ на г. министра.

Има питане до г. министъръ-прѣседателя и г. министра на войната отъ парламентарната група на обединената социал-демократическа партия: (Чете)

„Въ XVI-то обикновено Народно събрание, по инициативата на народното прѣдставителство се внесе два законодателни прѣдложения за амнистия на долнитѣ чинове, провинили се прѣзъ двѣтъ войни.

„Въ XVII-то обикновено Народно събрание, както ви е извѣстно, по инициативата пакъ на народното прѣдставителство, сѣ внесени нови двѣ прѣдложения за сѣщата цѣль, едното отъ които се внесе и поддържа отъ депутатитѣ на третѣ парламентарни групи: обединената работническа социал-демократическа партия, народниятъ земледѣлски съюзъ и радикал-демократическата партия.

„Тази амнистия се иска не само отъ народното прѣдставителство на двѣ вече Народни събрания, но и отъ цѣлия народъ.

„Отсѣпвайки на това общенародно искане, правителството, въ декларацията си отъ 30 декемврий 1913 г., заяви на народното прѣдставителство, че само то ще сезира народното прѣдставителство съ законъ за амнистия въ полза на служилитѣ въ врѣме на войната, на които грѣшкитѣ, извършени при обстоятелства, на които тежестта не съзнавахъ ония, които бѣха длъжни да сключатъ на врѣме миръ, справедливо е да се прѣдадатъ на забвение.

„Като констатираме това общо желание да се прѣдадатъ на забвение грѣшкитѣ на ония, които понекога непосилната тежестъ на двѣ войни, и на основание чл. 60 отъ вътрѣшния правилникъ, ние питаме г. министъръ-прѣседателя и г. министра на войната: не смѣтатъ ли тѣ, че върховенъ хуманенъ и политически дългъ имъ налага да прѣустановятъ прѣслѣдванията на военно-провинилитѣ се долни чинове и прѣдварително да ги освободятъ, докато се прокара законътъ за амнистията, особено сега прѣзъ празницитѣ, когато огромното мнозинство на народа празнува страданията на единъ другъ, невинно разпнатъ великъ мъченикъ?“

Това питане ще се съобщи въ прѣписъ на г. г. министритѣ, за да отговорятъ.

Има едно друго питане до г. министра на търговията, промишлеността и труда отъ бургазкия народенъ прѣдставителъ г. Илия Януловъ отъ името

на обединената социал-демократическа партия: (Чете)

„Моля, по силата на чл. 60 от вътрешния правилник на Народното събрание, да ми се отговори:

„1. Защо вашето министерство не прилага закона за инспекторитъ на труда?

„2. Защо не прилага напълно закона за женския и дѣтския трудъ?

„3. Защо специалното отдѣление за труда, създадено по силата на чл. 161 от конституцията, както се измѣни въ послѣдното велико Народно събрание, бездѣйствува съвършено и досега не е опрѣдѣлило още своето назначение?

„4. Защо законопроектъ за парнитѣ котли, който е твърдъ проста и твърдъ необходима наредба, не е още внесенъ въ Народното събрание, макаръ че фигурира въ тържественитѣ рѣчи на три смѣняващи се министерства?

„5. Защо не се внесе най-послѣ законопроектъ за признаване професионалния рискъ на труда и да се създаде една елементарна застраховка отъ злополука, болестъ и пр., както прѣдписва чл. 48 от нашия законъ за насърчение индустрията и както още въ 1907 г. нашето Народно събрание на двѣ четения подчерта тия принципи, които сж легнали въ законодателството на всички културни страни?

„6. Знае ли г. министърътъ, че близо единъ милионъ лева, събрани по чл. 48 отъ закона за насърчаване индустрията по стотинка на надница и по закона за общественитѣ прѣдприятия, се върнаха на прѣдприемачитѣ вмѣсто да образуватъ прѣдписания отъ закона „фондъ за застраховка на труда“?

„7. Защо единствено въ България не се държи никаква статистика на злополукитѣ на труда, които ежегодно надминаватъ цифрата 800 по нашитѣ анкети?“

И отъ това питане ще се изпрати прѣписъ на г. министра, за да отговори.

Има още едно питане до г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, отъ търновския народенъ прѣдставителъ г. А. Коновъ: (Чете)

„Нуждата отъ медицински персоналъ не е нова. Прѣди войната се чувствуваше нужда отъ лѣкари и фелдшери, но персональтъ макаръ и минималенъ удовлетворяваше извѣстни мѣста отъ населението.

„Слѣдъ войната въ 1912 и 1913 г., обаче, положението се измѣни твърдѣ много. България отвори вратитѣ си за всички епидемически болести: холера, тифусъ въ всичкитѣ му проявлени, скарлатина, дифтеритъ и пр. Селата и градищата пламнаха отъ развитието на болеститѣ. Жертвитѣ сж твърдѣ много и властитѣ бидоха принудени да затворятъ училища, църкви, изобщо общедостъпнитѣ мѣста, сборове и пр. Разпространението на тия болести се дължи главно на липсата отъ персоналъ и недостатъчното организиране на санитарното дѣло у насъ.

„Питамъ г. министра на народното здраве:

„1. Знае ли за това състояние на санитарното дѣло и какви мѣрки намѣрява да вземе за запазването на народното здраве?

„2. Министерството на народното здраве взема ли инициативата за създаването фелдшерски училища или медицински факултетъ, както се оповѣсти въ печата?“

Прѣписъ отъ това питане ще се изпрати на г. министър-прѣдседателя още днесъ.

Н. Харлаковъ: Моля да съобщите на г. г. министритѣ, че тѣ сж длъжни да присъствуватъ въ началото на всѣко заседание, за да отговарятъ на всички питання, които народнитѣ прѣдставители, по силата на конституцията, имъ отправятъ, и да изпълняватъ длъжността си, която правилникътъ имъ налага.

А. Стамболийски: Тази е нова практика, да имъ се изпращатъ прѣписи. Това значи никога да не отговарятъ. Това е лоша практика.

Н. Атанасовъ: Г. прѣдседателю! Моето питане до г. министра на финанситѣ е депозирано още прѣди три дена. Вчера го четохте, но нѣмаше министра, а сега е тукъ.

Прѣдседателътъ: Ще се изпрати прѣписъ на г. министра.

Н. Атанасовъ: Нѣма нужда отъ никакъвъ прѣписъ, защото то е ясно и жксо.

Прѣдседателътъ: Понеже мина опрѣдѣленото отъ правилника врѣме за питаннята, има думата г. Шаренковъ, за да продължи рѣчта си.

А. Шаренковъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Че въпросътъ за нашето изпѣждане отъ тукъ е рѣшенъ и прѣдрѣшенъ много по-рано, за това нѣма нужда отъ доказателства. Мога да ви кажа само този фактъ, че вчера, когато се даваше аванс на народнитѣ прѣдставители за 15-тѣ дена отъ този мѣсецъ, на насъ се отказа, по заповѣдъ на г. прѣдседателя на парламента. Г. прѣдседателътъ е прѣдрѣшилъ въпроса за нашето касиране още когато ходи въ с. Петричъ при Георги Вѣнковъ съ автомобилъ.

Прѣдседателътъ: Вѣрно е, че казахъ на счетоводителя, докато не се разрѣши въпросътъ отъ камарата, да не имъ се дава авансъ, защото има отговорностъ. Откаждѣ знаа, какво ще стане?

А. Шаренковъ: Вашитѣ кандидати става вече двѣ седмици чакатъ тукъ — откажъ се е открила камарата — да влѣзатъ вмѣсто насъ, и вис сте имъ казали за сигурно, за положително, че ще ни изгоните.

Снощи думата ми бѣше за избора. Азъ изложихъ какви работи сж вършени отъ страна на органитѣ на властта — отъ органитѣ на полицейската властъ, на горската властъ, на акцизната властъ и отъ всички власти, които се допиратъ непосредствено до масата, до народа. Азъ изложихъ накратко това, което самъ съмъ могълъ на паметъ да схвана отъ произволитѣ, отъ беззаконията, отъ насилията, които се извършиха отъ страна на властта въ Софийската колегия.

Д. Теневъ: Снощи г. министър-прѣдседателътъ бѣше тукъ, а сега го нѣма.

А. Шаренковъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ имамъ да добавя само единъ фактъ. Властта, въ лицето на тукашния околийски началникъ, като даде заповѣдъ за арестуването на онѣзи 13 души отъ с. Биримирци, не направи друго, освѣнъ прати въ гроба единъ човѣкъ, който не бѣше още за умирање, защото, макаръ и не младъ, той бѣше още здравъ човѣкъ. Понеже синъ му, Трайко Тошевъ, бѣ арестуванъ и малтретиранъ, дѣдо Тоше отъ Биримирци умрѣ тогава, когато синътъ му бѣше въ участъка. Това сж плодетѣ на вашитѣ беззакония.

Ще кажа нѣколко думи и по избора въ с. Банки. Той бѣше на другия недѣленъ денъ, слѣдъ 23 февруарий, на 2 мартъ. Околийскиятъ началникъ, приставътъ, старши, младши — всички бѣха отишли въ с. Банки. Околийскиятъ началникъ за прѣдидния изборъ бѣше взелъ отпускъ, за да ходи по агитация, на мѣстото му бѣше назначенъ архиварътъ отъ окръжното управление и нѣмаше кой да гледа архивата въ това управление, въ която цари голѣмъ хаосъ. Околийскиятъ началникъ направи обиколка прѣди 23 февруарий, като заплашваше кметовѣтѣ,

общавахе, правеше, струваше всичко, каквото може, само за да изнуди избирателитѣ и да имъ вземе гласовѣтѣ. Слѣдъ изборитѣ на 23 февруарий околийскиятъ началникъ се завърна, пое поста си. Но слѣдъ общитѣ избори прѣзъ другата недѣля отиде въ с. Банки; обиколи и другитѣ села, и съ запланвания, съ всички възможности, които му даваше властѣта, той упражни влияние върху избирателитѣ. Въ банкинската селска секция има 270 избиратели, но за този изборъ тамъ бѣха отишли повече агитатори и шайкаджии. Въ сѣбота тамъ бѣха министритѣ, прѣдседателѣтѣ на камарата съ неговитѣ другари г. г. Вълчевъ и Христо Поповъ, заедно съ окръжния управителъ; цѣлиятъ щабъ на българския либерализъмъ — не английския — бѣше отишълъ въ с. Банки, да чака, щото тѣзи 270 души избиратели да дадатъ едно депутатско мѣсто на правителството въ Народното събрание. Тамъ имаше 270 избиратели, а 400 души полицейски и шайкаджии. Всички тѣзи хора отиватъ да гарантиратъ, да дадатъ свобода на избирателитѣ въ Банкинската община — така ли мислите?

Нѣкой отъ дѣсницата: Ама като говорите, подсмивате се, защото не е вѣрно.

А. Шаренковъ: Това е много вѣрно. Ако може, нека го отрече г. д-ръ Вачовъ.

И. Вълчевъ: Ами че той като кандидатъ не може ли да отиде тамъ? Ама серсемъ!

А. Димитровъ: Не си казвай името, серсеминъ! Кого наричашъ серсеминъ!

И. Вълчевъ: Азъ не съмъ серсеминъ, като тебе.

А. Шаренковъ: Ние не сме крадци на дѣла отъ окръжния съдъ. Г. Илия Вълчевъ да мълчи, него го обвиняватъ, че е крадъ дѣла отъ окръжния съдъ. (Глъчка)

Прѣдседателѣтѣ: (Звъни) Моля тишина, г-да!

А. Шаренковъ: Той е единъ старъ грѣшникъ, който трѣбва да посипе главата си съ пепелъ и да мълчи, да се махне отъ тукъ, да го нѣма.

Та, г. г. народни прѣдставители, когато ние отидохме въ петъкъ вечерѣта въ с. Банки, полицията взема мѣрки да не можемъ да намѣримъ квартира и навсѣкждѣ, дѣто отидохме, ни казваха: „Нѣма мѣсто“. Благодарение на това, че бѣше съобщено на съдържателя на хотела, а на сѣмоятството му, на домашнитѣ му не бѣше съобщено, послѣднитѣ ни приеха на квартира. И така не можахме да отидемъ на хотела, който се ремонтираше тогава, но, въ всѣки случай, намѣрихме мѣсто, дѣ да пошуваме.

М. Турлаковъ: И то, благодарение, че прѣварихме.

А. Шаренковъ: Да. (Глъчка въ лѣвия центъръ)

Н. Досевъ: (Къмъ лѣвия центъръ) Вашъ човѣкъ говори и не го слушате.

А. Стамболийски: Г. прѣдседателю! Кажето на г. Досева да не дразни.

Прѣдседателѣтѣ: (Звъни) Моля, г-да, бждете спокойни.

А. Шаренковъ: Въ банкинската секция се дадоха 2.000 л. само за пиене на избирателитѣ. Тѣзи пари се дадоха отъ фондовѣтѣ. Отъ тѣхъ пиha и наши хора. Азъ имъ казахъ да пиятъ. Азъ не мо-

жахъ да се срѣщна съ тѣхъ, защото шайкаджинитѣ ме слѣдиха постоянно и не можахъ да имъ кажа нищо.

Недѣлко Атанасовъ: Въ Павликени се сбиха стамболииститѣ за двѣтъ хиляди лева, защото не можаха да ги подѣлятъ.

Прѣдседателѣтѣ: Моля, г. Атанасовъ, защо прѣсичате вашия ораторъ?

А. Шаренковъ: 2.000 л. дадоха само за пиене, освѣтъ подкупитѣ, за които може да се установи съ положителностъ. Кметѣтѣ на с. Банки ги е раздавалъ.

Когато се откри заранѣта изборното бюро, за да се започне гласоподаването, азъ опълномошихъ моя застъпникъ въ бюрото — имахъ пълномощно, дадохъ го тамъ — и, въ мосто присѣствие, и въ присѣствието на кандидатитѣ отъ демократическата листа и, разбира се, на всичкитѣ правителствени кандидати, изборѣтѣ се откри. Тогава полицията, во главѣ съ околийския началникъ, пристава и старшитѣ стражари — едни типове ломбрововски, които заслужаватъ само за прѣдставление на прѣстѣпността (Смѣхъ въ лѣвия центъръ) — . . .

Нѣкой отъ лѣвия центъръ: И на либерализма.

А. Шаренковъ: . . . тѣзи хора взеха моя застъпникъ прѣдъ моитѣ очи, отъ моитѣ рѣчи, съ борба, изтеглиха го отъ изборното бюро. Тукъ е г. Величковъ, тукъ е г. Здравковъ, тукъ е и г. Маджаровъ — нека тѣ кажатъ, да-ли това не е така. Изъ моитѣ рѣчи извадиха моя застъпникъ и го изтеглиха навнѣ. Това полиция ли е, или шайка?

Нѣкой отъ дѣсницата: И въпрѣки това пакъ не се оплакахте.

М. Турлаковъ: Изтеглиха го, за да е гарантирано бюрото да направи сжжитѣ фалшификации, каквито направи на 23 февруарий.

Прѣдседателѣтѣ: Моля, не прѣсичайте.

М. Турлаковъ: Цѣлото това бюро е дадено подъ съдъ. Първата седмица то фалшифицира книгата, за туй втората седмица напиятъ застъпникъ цѣлъ да имъ прѣчи.

Прѣдседателѣтѣ: Недѣйте прѣсича, г. Турлаковъ.

А. Шаренковъ: Когато се започна гласоподаването, азъ, като стояхъ тамъ малко врѣме, споразумѣхме се съ другъ единъ застъпникъ, той да слѣди, когато азъ не мога да присѣтствувамъ, понеже застъпникѣтѣ ми го изтеглиха отъ бюрото, противъ всѣкакъвъ законъ, или по нѣкакъвъ радославистски законъ — може ли да бжде другъ? — изтеглиха го, арестуваха го и го закараха нѣкждѣ. Тогава отидохме надолу съ г. Рапка Маджаровъ и, като стояхме съ него край рѣката, гледаме три правителствени момчета, които, мисля, се намиратъ тукъ нѣкждѣ (Сочи галерията), за ржкоплѣскане съ докарани тукъ — единъ отъ тѣхъ съ червена брада постоянно го гледамъ тука — тѣзи хора съ сопи погнаха единъ нашъ човѣкъ отъ с. Градоманъ, биха го и му вземаха бюлетинитѣ. Г. Рапка Маджаровъ е тукъ и може да ви каже, че това е вѣрно.

Н. Комановъ: Това опорочва цѣлата листа и изборѣтѣ трѣбва да се касира.

Прѣдседателѣтѣ: Недѣйте прѣсича, г-да!

А. Шаренковъ: Това е по правилността на вашия изборъ, г. прѣдседателю.

Прѣдседателъ: Азъ говоря на вашитѣ хора да не Ви прѣсичатъ, защото Вие добръ се защищавате.

А. Шаренковъ: Вземаха му бюлетинитѣ и го изгониха. Азъ не знамъ името на този избирателъ, но то не е важно, важенъ е фактътъ; важно е, че не го изнасямъ това отъ себе си, а че има хора тукъ, които могатъ да го потвърдятъ.

Слѣдъ всички тѣзи работи, както ви казахъ, прѣзъ деня пленето бѣше въ изобилие между избирателитѣ. Азъ не бѣхъ въ съприкосновение съ тѣхъ, не можахъ да се сношавамъ, защото щѣхъ да имъ поврѣдя, щѣха да ги биятъ, да ги изтезаватъ. Но тѣзи хора отидоха и пакъ си дадоха гласа за насъ. Тѣзи, разбира се, които сж прѣдани на нашата организация, тѣ подадоха гласа си за насъ, като пиха, разбира се, съ паритѣ на г. прѣдседателя на камарата, и като вземаха паритѣ му.

М. Таневъ: А той бѣше ли тамъ?

А. Шаренковъ: Тамъ бѣше.

А. Стамболийски: Кажете: не е ахмакъ този, който е пилъ.

А. Шаренковъ: Да.

Нѣкой отъ лѣвицата: Г. прѣдседателю! Дайте обяснение по този въпросъ.

А. Шаренковъ: И той ги срѣсна тамъ, и нѣкой господа отъ тѣхна страна имъ държаха рѣчи въ изборния дворъ, и се възхищаваха отъ тѣхното единодушие, отъ тѣхното съгласие, отъ тѣхния либерализъмъ, но нищо не погрѣчи на тѣзи хора да си носятъ отвлѣнъ подаденитѣ зелени бюлетини, а вътрѣ да носятъ нашитѣ бюлетини, защото иначе щѣха да ги смажатъ съ бой.

Когато тамъ бѣше Юбертъ Лагарделъ, французинъ, професоръ, кореспондентъ на чужди вѣстници, поради неговото присѣствие, полицията и шайкитѣ не смѣха да проявятъ своитѣ инстинкти.

Нѣкой отъ лѣвицата: Своя либерализъмъ.

А. Шаренковъ: ... своитѣ страсти, своитѣ намѣрения. Но когато г. Лагарделъ замина, азъ бѣхъ принуденъ да си дойда тукъ и да остава избора на произвола, да става каквото ще. Благодарение на това, че тогава г. Здравковъ, г. Величковъ, народни прѣдставители тукъ, сж останали тамъ — тѣхниятъ застъпникъ сжко не е могълъ да устои, и той е билъ изгоненъ — благодарение, казвамъ, че тѣ сж останали тамъ, могли сж да присѣствуватъ при прѣброяването на бюлетинитѣ. Въ това врѣме бюрото заедно съ полицията сж вземали нашитѣ бюлетини и сж имъ турили съ моливъ бѣлѣзи прѣдъ тѣхнитѣ очи, за да се считатъ за недѣйствителни. Тѣзи бюлетини сж отхвърлени, тѣ не се броятъ въ тѣзи 10.332, които имаме като законни, дѣйствителни бюлетини. Тѣзи бюлетини, не сж недѣйствителни, защото, освѣнъ тѣзи 10.332 бюлетини, вие знаете, че ние имаме най-малко 3.000 бюлетини, дадени за насъ, които сж унищожени отъ вашитѣ бюра — тамъ, дѣто сте имали такива бюра, за да могатъ да се съгласятъ съ това, което стана въ с. Банки.

А. Стамболийски: И тѣзи насилия сж ставали въ Софийско, близо до столицата, дѣто е имало кореспонденти и вѣстникитѣ сж упражнявали контролъ!

А. Шаренковъ: Да. Сега, г-да, азъ ще се спра малко и върху въпроса за бюлетинитѣ въ сеславската секция. Каза ни се, че нѣмало на самата бюлетина никакъвъ бѣлѣтъ, но въ плика бюлетината е била поставена заедно съ други работи, за да може да се наруши тайната на гласоподаването. Принципатъ на новия, на сегашния избирателенъ законъ, главната цѣль и идея, която иска да прокара той, е тая: да се запази тайната на гласоподаването, а въ с. Сеславци тази война е била нарушена; тамъ избирателитѣ сж били накарани да туратъ и други прѣдмети въ пликоветѣ, за да може да види застъпникътъ, когато ще отвори списъка, да ли избирателитѣ сж гласоподавали съ даденитѣ имъ бюлетини. Списъкъ му е даденъ отъ агитатора, и той му е казалъ: на Ивана Драгановъ сѣмъ далъ бюлетина заедно съ една цигара тютюнъ, която да тури въ плика, на Стояна Ивановъ сѣмъ далъ бюлетина съ едно бѣло парче книга да го тури въ плика.

М. Турлаковъ: Тия работи нѣматъ значение за либералната концентрация; защо ги разправяшъ?

А. Шаренковъ: По тоя начинъ, бюрото не е зачело тѣзи бюлетини, но комисията ги е зачела — добросъвѣстната комисия; която държи много на моралната отговорностъ; както ни се каза. Така щото, комисията и тѣзи, които ще гласуватъ за нейното прѣдложение — не може и дума да става — цѣлятъ да запазятъ закона, или да бждатъ добросъвѣстни при разрѣшаването на въпроса.

Въ ковачевската секция, Самоковско. Получихъ едно писмо, въ което ми се пише, че въ с. Ковачевци имало 47 бюлетини, въ които е прибавенъ тамошниятъ кметъ, стамболовистъ. Понеже избирателитѣ му казватъ: „Ти не си кандидатъ“, той поставя своето име. Тѣзи бюлетини трѣбваше да бждатъ недѣйствителни, обаче, прѣдседателътъ се е намѣрилъ въ недоумѣние и не е могълъ да разрѣши въпроса, а и членовѣтъ на бюрото сж били хора, които не разбиратъ тази работа, не се занимаватъ съ закони, та признали бюлетинитѣ за дѣйствителни. Обаче, прѣдседателътъ на бюрото, като изпраща пакета съ избирателнитѣ книжа, казва на централното избирателно бюро: тѣзи бюлетини не трѣбва да се зачитатъ, защото намѣрилъ въ закона да се казва, че ако се зачатъ, тогава резултатътъ е такъвъ и такъвъ. Намъ ни се казва тукъ, че отпослѣ сж подправени, и сж подправени отъ нѣкой земеделецъ, защото тамъ земеделската листа се е състезавала съ правителствената. Можете ли да си прѣдставите такова нѣщо, г-да, че земеделецъ може да бръкне въ пакета, запечатанъ отъ изборното бюро, отъ общинското управление, чийто прѣдставителъ — кметътъ — е прибавенъ за кандидатъ, вмѣсто утвърдения кандидатъ? Можете ли вие да си помислите такова нѣщо? Това не вѣрвамъ. Вѣрвамъ, че вие сте дълбоко убѣдени въ това, че сж недѣйствителни, но ще вдигнете ржка, за да бждатъ дѣйствителни, защото така е рѣшено отъ по-рано. Ама законътъ ... кой ти гледа закона!

А. Стамболийски: Г. Табурновъ ще настои да се отхвърлятъ.

Д-ръ П. Табурновъ: (Възразява нѣщо)

А. Шаренковъ: Отъ всичко това, което казахъ, се вижда, че избирателниятъ законъ, че всички закони сж били тъпчени най-безогледно по всички линии и навсѣкждѣ отъ страна на кандидатитѣ, агитаторитѣ и агентитѣ на правителствената листа. И за тази листа тукъ днесъ ни се дава мнѣние отъ прогнорната комисия, че е завѣрена правилно, че тя е получила правилно гласовѣтъ, и че трѣбва да бжде утвър-

дена. Установи се, доказа се много ясно, каква е била агитацията, какъ сж се раздавали подкупи, какво е правено, всичкитъ побойща, всичкитъ арести, каквито сж се вършили, че намърението на правителственитъ агенти е било да унищожатъ или да могатъ да накаратъ да не се подаватъ бюлетини за нашата листа. И, дѣйствително, донѣждѣ успѣха, защото ако ние имаме още 3—4 депутати тукъ, резултатътъ щѣше да бѣде свършено другъ, и тогава нѣмаше насъ да падите, а други щѣха да излѣзатъ отъ тукъ — тѣзи, които истински тѣпчеха законитъ, които истински нарушиха буквата и принципа на избирателния законъ и на всички закони въ държавата.

Иска се анулирането на нашата листа. По стария избирателенъ законъ, когато бѣше въ сила другата система — мнозинствената, мажоритарната система — когато се унищожеше нѣкой изборъ, когато се касираше нѣкой изборъ, даваше се извѣстно удовлетворение на избирателитъ: тѣ се повикваха наново да дадатъ своя вотъ, да упражнятъ своето право и да кажатъ кой искатъ да бѣде тѣхенъ прѣдставителъ. Днесъ това го нѣма; днесъ, просто-напросто, тѣхнитъ гласове, тѣхниятъ вотъ се унищожава, благодарение на това, че нѣкой си запетая или нѣкой точка отъ закона казвала така или иначе.

Цѣлятъ избирателенъ законъ, неговото изработване и неговото създаване е плодъ на дълги борби въ историята на човѣчеството. За да се добие избирателно право въ свѣта, пролѣти сж рѣки отъ кръвъ, и днесъ хората се борятъ, за да могатъ да добиятъ това право. Вие виждате какво става въ Унгария и Румъния и въ другитъ страни, кждѣто още не е въведено всеобщото избирателно право. И, за по-голъма справедливостъ при всеобщото гласоподаване, при всеобщото избирателно право, хората и у насъ въведоха пропорционалната избирателна система. Азъ нѣма да привеждамъ нови доводи, защото виждамъ, че въпросътъ е свършенъ, прѣдрѣшенъ; макаръ че бѣхъ приготвилъ да дамъ нѣкои свѣдѣния отъ рѣчитъ на тѣзи, които сж внесли законопроекта за пропорционалната изборна система, да прочета тѣхнитъ мнѣния по случай внасянето на този законопроектъ, но понеже намирамъ, че е излишно това, че нашето изгонване отъ тукъ е свършенъ фактъ, азъ ще се огранича само да говоря върху нѣкои малки работи отъ избирателния законъ, които не бѣха изтъкнати отъ г. г. прѣждеговорившитъ оратори.

Прѣдседателтъ: Г. Шаренковъ! Имате да говорите още 10 минути; имайте прѣдъ видъ това.

А. Шаренковъ: Моля Ви се.

Прѣдседателтъ: Азъ бѣлѣжа.

А. Шаренковъ: Имамъ още единъ часъ време да говоря.

Отъ дѣсницата: А-а-а!

А. Стамболийски: Г. прѣдседателю! Остава още малко да го прѣслѣдвате. Вие го прѣслѣдвате отъ какъ е почналъ завѣрката на листата; почакайте още малко, ще свърши, и Вие ще се освободите, и той ще се освободи отъ Васъ.

Прѣдседателтъ: Трѣбва да се спази правилникътъ, който казва, че единъ народенъ прѣдставителъ не може да говори повече отъ два часа.

А. Шаренковъ: Снощи говорихъ само единъ часъ.

Прѣдседателтъ: Още 10 минути имате, г. Шаренковъ.

А. Шаренковъ: Моля, не ме прѣкъсвайте. Като подождимъ азъ имамъ право да говоря.

Прѣдседателтъ: Азъ Ви казвамъ, какво право има единъ народенъ прѣдставителъ. Имате на разположение още 10 минути. (Възражения отъ лѣвий центръ)

А. Шаренковъ: Г. г. народни прѣдставители! Чл. 64 отъ избирателния законъ казва, какъ става завѣршването на кандидатнитъ листи. По този въпросъ, между другото, най-важниятъ споръ, който се води между господата отъ едната страна и господата отъ другата страна, е за подписитъ на кандидатитъ, за съгласието на кандидатитъ. Когато се говорѣше за това съгласие, цитираше се пунктъ четвърти отъ чл. 115, дѣто се казва: (Чете) „Когато въ бюлетината сж написани и други имена, освѣняния на утвърдената кандидатна листа“, бюлетината се счита недѣйствителна, и намъ се изтъкваше, че чл. 115 не може да се приспособи, и тоя принципъ не може да се вземе. Когато господата отъ лѣвицата казаха, че чл. 149 отъ избирателния законъ трѣбва да важи, че той по принципъ е въ сила и за чл. 115 и за чл. 64, че бюлетинитъ сж дѣйствителни; когато въ тѣхъ се намиратъ имената на обявенитъ кандидати, г. Табурновъ и други казаха, че тѣзи бюлетини — бюлетинитъ за общинскитъ избори — сж свършено друго нѣщо: обявена листата — тамъ не важи съгласието на кандидата. Ами тукъ не е ли нужно всичкитъ кандидати да сж дали съгласието си? Но когато говоримъ за правилата, за наредбитъ относително изборитъ за окръжни свѣтници, чл. 137 отъ избирателния законъ ни казва така: (Чете) „Правилата, относително вътрѣшния редъ, гласоподаването, цвѣта на бюлетината, броя на кандидатитъ, прѣброяване гласоветъ, разпрѣдѣляне мандатитъ и повторнитъ избори сж сжщитъ, както и за законодателнитъ избори. (Виждъ чл. чл. 40, 51, 52, 53, 54—62, 65, 70—82, 83—110, 111—125)“

Д-ръ П. Табурновъ: Има ли чл. 64 вътрѣ? Нѣма го, прѣскача го.

А. Шаренковъ: Не прѣскача чл. 115.

Д-ръ П. Табурновъ: Но чл. 64?

А. Шаренковъ: Чл. 115 е въ сила тукъ.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Г. Табурновъ! Вие вчера заблудихте Събранието, като твърдѣхте, че за общинскитъ избори не важи пунктъ четвърти отъ чл. 115.

Д-ръ П. Табурновъ: Важи, важи, но съ изключенията.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: А вчера казахте, че не важи.

Д-ръ П. Табурновъ: Важи, съ изключенията, които има.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: А-а-а!

А. Шаренковъ: Въ чл. 149 се казва, че бюлетина, която съдържа имена незаявиени — не пише въ закона, да-ли сж дали съгласието си или не, но незаявиени — се считатъ дѣйствителни, като не се считатъ само имената на онѣзи кандидати, които не сж дали съгласието си. Сжщо чл. 154 ни казва така: (Чете) „При изборитъ за общински свѣтници въ градоветъ, правилата, относително вътрѣшния редъ, гласоподаването, цвѣта на бюлетината, броя на кандидатитъ, прѣброяване гласоветъ, разпрѣдѣляне

мандатите и повторните избори, сж сжщитѣ, както за окръжните избори, сж изключение на това, че работата на централното избирателно бюро се върши отъ окръжния сждъ (чл. 137)“. Значи, тукъ се посочва чл. 137, а ние видѣхме, че този членъ казва, че чл. чл. 111—125 сж въ сила и за окръжните съвети, слѣдователно, и за общинските съвети. Чо-вѣкъ, който не е далъ съгласие за народенъ прѣд-ставителъ, се изключва — само той.

Д-ръ П. Табурноу: Туй визира градските избори.

А. Шаренковъ: То визира и градските избори и изборите за народни прѣдставители. Това е принципътъ на закона, г. Табурноу, и азъ не съмъ адвокатъ да разтѣгамъ закона, да го разпѣвамъ на кръстъ; азъ говоря само това, което намирамъ въ закона, а Вие само изопачавате закона. (Ржкоплъ-скане отъ лѣвия центъръ)

Д-ръ П. Табурноу: Разбира се, като ми туряте въ устата нѣщо, което не съмъ казалъ!

А. Стамболийски: Ей, защо сте излишенъ.

Д-ръ П. Табурноу: Асж единъ отъ вашитѣ, г. Стамболийски, каза: „Малко е, дѣто сж касирали Табурнова два пѣти“.

А. Шаренковъ: Независимо отъ това, г-да, никѣдъ въ избирателния законъ нѣма казано изрично — това го признава и г. Табурноу, това ще го признаятъ и всички, които четатъ избирателния законъ — да се анулира, да се унищожи цѣла една листа, да се изгонятъ едни народни прѣдставители, когато има нѣкой отъ кандидатите да оспорватъ своето съгласие.

Азъ, г-да, виждамъ, че тукъ се стремите да намѣ-рите нѣкаква буква отъ закона, макаръ че тази буква я нѣма, да намѣрите нѣкаква точка, нѣкаква запетая, за да се хванете за нея и да кажете, както вълкътъ казалъ на агнето: „Ще те изямъ, защото ми мѣтишъ водата“. Това е вашиятъ принципъ, това е вашето правило, това е вашиятъ законъ!

А. Стамболийски: (Къмъ г. Табурноу) Свършилъ по правото, но и правото свършилъ.

Д-ръ П. Табурноу: Ей, че острога каза — тѣпа острога!

А. Шаренковъ: Вие съ това искате да кажете, че така пише буквата на закона, безъ да я има, по-знайте, че когато слѣдваме точно буквата, казва нѣкъдѣ си апостолъ Павелъ, доколкото знае, тя убива духа, идеята на закона. Законътъ е създаденъ, за да гарантира, за да осигури правото на избирателя, а вие на единъ цѣтъ отнемате правото на 11 хиляди души избиратели, вие убивате духа на закона, убивате идеята, за която е създаденъ тоя законъ.

А. Стамболийски: Тѣ убиха България, та духа на закона ли нѣма да убиятъ?

Д-ръ П. Табурноу: Апостолъ Павелъ казва: „Който нарушава една буква отъ закона, нарушава цѣлия законъ“.

А. Шаренковъ: Тукъ нѣма нито буква, нито точка, нито запетая, възъ основа на които да ни изгоните. (Възразение отъ дѣсницата) Разбира се, като отивате да подкупвате Вѣнкова и го карате съ полиция! Той е ограбенъ, а на Пане Стояновъ, за който ми казвате, ето писмата му тукъ. Азъ не мога да фалшифицирамъ подписите му. Тукъ се вижда, че е далъ съгласието си.

Прѣдседателъ: Г. Шаренковъ! Чл. 15 отъ правилника за вътрѣшния редъ на Народното събрание казва, че говоренето по въпроса не може да трае повече отъ два часа. Вие говорихте вече два часа — не можете повече да говорите.

Н. Атанасовъ: За подсъдимия този членъ нѣма сила.

А. Шаренковъ: Свършвамъ, г. прѣдседателю.

Прѣдседателъ: Всички народни прѣдставители сж равни: не може да се позволи на едного да говори повече, на другото по-малко; само два часа може да се говори. Вие искате да му дадемъ повече права, отколкото на всички други прѣдставители?

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Нѣма още два часа.

Прѣдседателъ: Азъ бѣлѣжа, колко е говорилъ вчера и днесъ.

Н. Цановъ: Последна дума има, г. прѣдседателю.

А. Шаренковъ: Вие всекога прѣцѣждате комара, а поглъщате камилата. Вѣнковъ е далъ своето съгласие. Експертизата не е законна, защото експертите сж дали своите показания, безъ да дадатъ клетва. Никой свидѣтель не е далъ клетва. Това до-знание, това слѣдствие — всичко това е една партизанска работа и нищо друго. (Глъчка) Вие, г-да, искате да изпѣждате отъ тукъ народните прѣдстави-тели съ помощта на ония хора (Сочи г. г. народните прѣдставители мюсюлмани отъ новоосвободенитѣ земи), чието присѣствие тукъ не почива на ника-къвъ законъ.

Прѣдседателъ: (Звъни) Има думата г. Станоя Георгиевъ.

А. Шаренковъ: Чл. 1 и чл. 86 отъ конституцията сж погасени. Азъ не протестирамъ противъ ония хора — тѣ нѣматъ вина. За бѣдѣцето ще отгова-рятъ тия, които ги докараха тукъ, съ чиято помощъ тѣзи хора сж дошли тукъ, за да служатъ за стѣлба да могатъ насъ да изкаратъ отъ тукъ — да изка-ратъ истинските прѣдставители на народа. Тѣ сж дошли тукъ въпрѣки всеко право, въпрѣки всеки законъ. Нѣма основание за тѣхното присѣствие тукъ; то не се основава на никаква точка, на ни-каква запетая отъ никакъвъ законъ. Това е безза-коние и за това беззаконие ще се дирятъ отговорните.

Прѣдседателъ: Свършихте ли?

А. Шаренковъ: Сега ще свърша, г. прѣдседа-телю. — Вие искате да изгоните насъ, истинските прѣдставители на народа.

Прѣдседателъ: (Звъни) Г. Шаренковъ! Нѣмате думата.

Н. Цановъ: Това е заключението му, г. прѣдсе-дателю.

А. Шаренковъ: Като отидемъ между народа, той ще изпѣди вашитѣ бирници.

Прѣдседателъ: (Звъни) Г. Шаренковъ! Подчи-нете се на правилника.

А. Шаренковъ: Отъ тукъ ние ще прѣнесемъ бор-бата вънъ, въ самия народъ, . . .

Отъ дѣсницата: А-а-а!

А. Шаренковъ: . . . и ще смажемъ злото въ тази страна! (Ржкоплъскане отъ лѣвия центъръ) Отъ тая трибуна кой може да помогне на народа? Самъ той. Въ самия народъ — тамъ е спасението, въ неговитѣ сили. И тоя народъ, който даде доказателства, че може да се бори, той ще ви даде да разберете, той ще ви изпрати на подсъдимата скамейка! (Ржкоплъскане отъ лѣвия центъръ) Тоя пътъ, по който отивате, той не завежда на друго мѣсто; той ще ви заведе тамъ — въ политическитѣ гробища, въ Черната джамия, въ „Славянската бесѣда“. (Ржкоплъскане отъ лѣвия центъръ)

А. Ботевъ: И колкото по-скоро, толкова по-добъръ.

А. Шаренковъ: Азъ си отивамъ, като мисля, че съмъ изпълнилъ дълга си.

Прѣдседателъ: Нѣмате думата.

А. Шаренковъ: Азъ съмъ прѣдставителъ на 11 хиляди избиратели и имамъ право да кажа тукъ послѣдната си дума.

Прѣдседателъ: (Звъни) Нѣмате думата, защото се е минало врѣмето.

А. Шаренковъ: По чл. 7 отъ цариградския договоръ, тѣзи хора (Сочи г. г. народнитѣ прѣдставители мюсюлмани отъ новоосвободенитѣ земи) нѣматъ право да присѣтствуватъ тукъ. На какво основание сж тѣ тукъ? Всичкитѣ ваши рѣшения сж незаконни. Гласувайте каквито щете закони — нѣма кой да ги изпълнява. (Ржкоплъскане отъ лѣвия центъръ)

Прѣдседателъ: (Звъни)

А. Шаренковъ: Вашитѣ закони сж прѣстѣпни, вашитѣ рѣшения сж незаконни — не почиватъ на никакво законно основание. Чл. 1 отъ конституцията друго казва. На какво основание вкарахте тукъ тѣзи прѣдставители съ полиция? Ще искате да запазите властта? Нѣма да я запазите — утрѣ ще паднете, нѣма да стоите повече.

Прѣдседателъ: Добръ, добръ, нѣмате думата повече. Моля г. г. квесторитѣ . . .

А. Шаренковъ: Азъ ще си отида, но трѣбва да кажа това, което вълнува душата на народа.

Прѣдседателъ: Казахъ Ви, че нѣмате думата повече.

А. Шаренковъ: Вие не можете да прѣкарете страстната недѣля, не можете да прѣкарете Великденъ, докато не ни изгоните! Навикнали сте на прѣстѣпления, навикнали сте да вървите изъ пътя на прѣстѣпленията, и прѣзъ страстната недѣля пакъ прѣстѣпление, екзекуция ще извършите!

Прѣдседателъ: (Звъни)

А. Шаренковъ: Само за това сте дошли тукъ, само това е вашиятъ пътъ!

Прѣдседателъ: (Звъни) Г. Шаренковъ! Пакъ Ви казвамъ, че нѣмате думата.

Отъ лѣвия центъръ: Има думата! (Шумъ)

Прѣдседателъ: (Звъни) Понеже г. Шаренковъ не се подчинява на правилника, азъ моля Народното събрание да му направи изобличение (Тропане отъ лѣвия центъръ) Който приематъ да се изобличи, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Отъ лѣвия центъръ: Мѣншество е. Долу! (Голѣмъ шумъ и прѣреканне между лѣвия центъръ и дѣсницата)

Прѣдседателъ: (Силно звъни)

А. Шаренковъ: Азъ виждамъ: долу прѣстѣпницитѣ, да живѣе народътъ, да живѣе борбата, която подемаме отъ днесъ противъ онѣзи, които отнематъ законнитѣ права на народнитѣ прѣдставители! Вие, заедно съ вашия старши глава, ще отидете на политическитѣ гробища съ прѣстѣпленията си. (Прѣрекание между лѣвия центъръ и дѣсницата)

Прѣдседателъ: (Звъни)

Отъ лѣвия центъръ: Говорете, говорете, ние ви даваме това право. Той ще ви налага мѣмрене!

С. Момчевъ: (Отива при оратора на трибуната)

Прѣдседателъ: (Къмъ лѣвия центъръ) Уважавайте се, г-да, като народни прѣдставители. Вие не сте народни прѣдставители, ако не уважавате реда.

Отъ лѣвия центъръ: Да, ние сме народни прѣдставители.

А. Ботевъ: Истинскитѣ народни прѣдставители трѣбва да стоятъ тукъ. (Сочи лѣвицата) Насъ иска народътъ — васъ ви не ще.

Прѣдседателъ: (Звъни) Ще бѣда принуденъ да вдигна засѣданieto, г-да, за да не стане по-голѣмъ скандалъ. Г. Шаренковъ! Свършете. — Иначе ще Ви изключимъ.

Отъ лѣвия центъръ: Досега щѣше да свърши. Продължавайте, г. Шаренковъ! (Прѣрекание съ дѣсницата)

А. Шаренковъ: Г. г. народни прѣдставители! Тукъ има хора прѣдставители на властта . . .

Прѣдседателъ: (Силно звъни) Какво искате, г-да?

Н. Цановъ: Г. прѣдседателю! Дайте на човѣка да направи своето заключение. Той въ петъ минути щѣше да свърши.

Министъръ П. Пешевъ: Човѣкътъ свърши, потегли да си отиде, но господата тамъ (Сочи лѣвия центъръ) казаха: „Продължавай, продължавай!“ (Възражение отъ лѣвия центъръ) Моля ви се, г-да, позволете ми една дума. Ако г. Шаренковъ не е говорилъ два часа, да продължава.

Прѣдседателъ: Той говори повече отъ два часа.

Министъръ П. Пешевъ: Г. Шаренковъ! Вие не потеглихте ли да си отидете, а Ви казаха: „Продължавайте, продължавайте“?

А. Механджийски: Продължавай, г. Шаренковъ.

А. Шаренковъ: Разбира се.

Министъръ П. Пешевъ: Г-да! Може ли по такъвъ начинъ?

Недѣлчо Георгиевъ: Вие карате чужди подданица да касиратъ българскитѣ граждани. (Шумъ)

Прѣдседателъ: (Звъни)

Министъръ П. Пешевъ: Моля, позволете една дума. Г. Шаренковъ говори отъ вчера, каквото имаше да каже, каза го, и когато потегли да си отиде, казахте му: „Продължавай, продължавай!“ и той продължава. Два часа говори!

Н. Цановъ: (Възразява нѣщо)

Министъръ П. Пешевъ: Г-да! Като искате, продължавайте. И ние ще продължаваме. Ако не почитате правилника, продължавайте. Азъ апелирамъ къмъ васъ, г-да, да зачитате правилника.

А. Шаренковъ: Апелирате да почитаме правилника, а вие тъпчете законитѣ! Съ какво право вие апелирате да почитаме правилника и законитѣ, когато вие ги тъпчете?

Прѣдседателъ: Правилникътъ е за всички насъ законъ и затуй не можемъ да не го изпълняваме. Г. Шаренковъ говори два часа и половина.

А. Шаренковъ: Заявявамъ, че ние ще прѣнесемъ борбата другадѣ, вънъ, защото тукъ не е мѣстото, където може да се задоволятъ народнитѣ нужди; заявявамъ, че ние ще излѣземъ отъ тукъ и ще отидемъ да кажемъ на българския народъ, че тукъ не е мѣстото за него, защото тукъ само ставаме играчка на монархизма въ България; че ние отъ тукъ нѣма да донесемъ това, което мечтае, това, което желае българскиятъ народъ.

Прѣдседателъ: Давамъ още петъ минути на г. Шаренкова за да свърши.

А. Шаренковъ: И заради това, азъ ви заявявамъ, че, като прѣнесемъ борбата вънъ, ние ще отидемъ докрай (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ), за да можемъ да наложимъ въ тази страна правовъ редъ. Въ тая страна нѣма правовъ редъ, нѣма никакви закони. Колкото щатъ закони да гласуватъ, стотина хиляди да гласуватъ, пакъ волята народна ще бѣде анулирана, ще бѣде унищожена, пакъ народътъ ще бѣде тормозенъ, ще бѣде плячка и жертва на всевъзможни авантюри. Ето защо, азъ казвамъ, че народътъ ще прибѣгне вече къмъ други срѣдства; къмъ тоя пътъ, който може да задоволи неговитѣ нужди, да защити неговитѣ интереси.

Чл. 1 отъ конституцията казва, че намаляването или увеличаването територията на българското царство не може да стане безъ съгласието на великото Народно събрание. Кое велико Народно събрание Ви разрѣши, г. министъръ-прѣдседателю, да докарате тия хора отъ Гюмюрджинско и Струмишко за народни прѣдставители, да засѣдаватъ заедно съ прѣдставителитѣ на народа.

А. Стамболийски: Да ни прѣдизвиквате.

А. Шаренковъ: Когато е за подписъ, вие търсите нашитѣ подписи. Азъ питамъ г. министъръ-прѣдседателя, тѣхнитѣ подписи въ Гюмюрджинско и Струмишко какви сж? Тѣхнитѣ подписи въ заявлението до окръжния съдъ сж турски, а тукъ на списъка сж български. Когато говорите за законъ, мислете, какво говорите. Оставете закона, кажете „Нашиятъ интересъ“, и нищо друго. „Днесъ ние да живѣемъ, а утрѣ, ако ще, и потоцъ да стане“ — това е вашиятъ принципъ, това е вашата политика, отъ това вие се ръководите. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ)

А. Ботевъ: Тѣй сж почнали, тѣй ще свършатъ.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Станоя Георгиевъ.

Станоя Георгиевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Особено вие отъ дѣсницата, не се страхувайте, че азъ ще говоря много. Виждате, азъ съмъ селянинъ, нѣмамъ дарбата на ораторство, такава, каквато иматъ други хора. По нашия въпросъ, който е сложенъ отъ почитаемата изборна комисия на разискване, се приказва доста. Азъ считамъ излишно да прѣмиламъ вече онова, което е смлено или да повтарямъ онова, което е говорено. Взеохъ думата само да се разберемъ съ нашия главенъ обвинителъ, г. Табурноу.

Д-ръ П. Табурноу: А, защо, бе? Много голѣма честъ ми правишъ!

С. Георгиевъ: При тълкуванието на избирателния законъ, особено на чл. 115 п. 4, г. Табурноу каза: „Избирателниятъ законъ наказва ония избиратели, които не се подчиняватъ на сѣщия“. Напр., този, който тури двѣ бюлетини отъ двѣ бон въ плика, бюлетинитѣ му не ще се зачитатъ послѣ отъ бюрото. „Защо, казва той, да не се зачитатъ? Такава е била волята на избирателя. Защо бюрото да ги не зачита?“ Не ги зачита, г. Табурноу, затова, защото избирателтъ знае и трѣбва да знае, че двѣ бюлетини отъ два цвѣта, турени въ единъ пликъ, не могатъ да се зачитатъ, и ние сме съгласни съ това, че когато единъ избирателъ знае постановленията на закона и не ги изпълнява, трѣбва да се накаже. Но какво наказание трѣбва да се прѣдвиди за ония избиратели, които не сж знаели, да-ли Георги Вѣнковъ е подписалъ заявлението или не? Тѣ не сж знаели това. Вие какъ така бързо посѣгате да анулирате правата на тия 10.385 души избиратели? Азъ мисля, че избирателъ, който знае постановленията на закона и не имъ се подчинява, трѣбва да се накаже, а ония, които не сж знаели, да-ли Георги Вѣнковъ е подписалъ или не кандидатната листа, не могатъ да се накажатъ. Ако има виновникъ, той трѣбва да се накаже. Иначе вие наказвате избирателитѣ наравно съ виновника, а може-би виновникътъ и да не прѣтърпи никакво наказание.

Д. Теневъ: Виновникътъ е възнаграденъ.

С. Георгиевъ: И при все туй избирателитѣ се наказватъ за работа, която не сж знаели. И затова вие виждате, че отъ избирателитѣ, на които се пѣли да се анулира тѣхното най-свещено право, избирателното право, има вече протести. Тия хора сж подали телеграми до прѣдседателя на Народното събрание, съ копия за в. „Земледѣлско знаме“ и за други нѣкои вѣстници. Има протестъ отъ с. Кнежа, въ който се казва: (Чете) „Рѣшението на правителството да си набави болшинство, като касира земледѣлскитѣ кандидати отъ Софийския и Пловдивския окръзи, е скандално, послѣдствията отъ което самото то ще почувствува. Ние високо протестираме и сме готови за нова борба. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ) Другъ протестъ има отъ гара Кричимъ, до прѣдседателя на камарата, съ копие до насъ: (Чете) „Високо протестираме противъ беззаконията на правителството за касиране опозиционнитѣ избраници. Заявяваме нашата готовност за крайна борба“. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ) Други: (Чете) „Протестъ отъ Софийската околийска земледѣлска дружба противъ домогванията на правителството да касира софийскитѣ земледѣлски народни прѣдставители. Софийското околийско земледѣлско събрание, въ засѣданието си на 30 мартъ т. г., като разглежда обстоино незаконнитѣ домогвания на правителството, за да си набави болшинство, да касира и софийскитѣ земледѣлски народни прѣдставители, съ възмущение протестира противъ този произволъ; заявяваме, че съ това правителството явно обижда и грубо прѣдизвиква повече отъ 10 хиляди избиратели,

като имъ отнема прѣдставителитѣ, въпрѣки изричитѣ постановлениа и ясенъ смисълъ на избирателния законъ, който не допуска това. Съ измисленитѣ и скроени нищожни и невинни опущения, съ низкитѣ адвокатски извѣртваия и осукания на избирателния законъ, правителството върши прѣстъпления и влиза въ отворена война съ авангарда на силната и мощна българска армия, който съ вдигнато оръжие — сопата — чака заповѣдь, за да я стовари върху главитѣ на потъналитѣ въ прѣстъпления управници. Има друга телеграма отъ Айтосъ до прѣседатели на камарата. (Чете) „Най-енергично протестираме противъ касирането на истинскитѣ народни избраници отъ земледѣлската група. Не раздухвайте огъня, за да не подпаднете въ пламъцитѣ. Нѣма да убие народния духъ. Ние сме готови за тая борба“. Друга телеграма има отъ с. Новачене, Орханійско, въ която се казва: (Чете) „Днесъ, въ протестационно събрание, жителитѣ на с. Новачене високо протестираха противъ правителственото намѣрение да касира оппозиционнитѣ депутати съ помощта на Гюмюрджинскитѣ турци. Опозиционери, вдигаите знамето на правдата, народътъ е съ васъ“. Вие виждате, г. г. народни прѣдставители, че ако накажете четири души избраници, като ги изпѣдите отъ тукъ, народътъ ще протестира за това ваше дѣяние и той се обижда.

Очевидно е за насъ, г-да, че дневната либерална концентрация прѣди изборитѣ си служеше съ други похвати, а послѣ тукъ, въ парламента, почна да си служи съ други. Върху насилнията, за които нашиятъ другаръ говори прѣди малко, азъ нѣма да се повръщамъ, азъ само ще кажа за себе си онова, което съмъ изпиталъ на собствения си гърбъ. Съжалявамъ, че не е при мене медицинското свидетѣлство, за да ви го прочета, та да се увѣрите и вие. Още вчера, когато нашиятъ другаръ говори, нѣкои отъ болшинството казаха: „Тая работа не е върна“. Не е ли върна? Г-да! Питайте мене какво съмъ прѣкаралъ прѣзъ оная вартоломеевска нощъ въ Софийското околийско управление, когато едва на сутринята излѣзохъ отъ тамъ.

А. Ботевъ: Съ ихтибаръ.

С. Георгиевъ: На 9 януарий по купъ закононарушения Боянскиятъ общински съвѣтъ бламира кмета. По поводъ на тая бламация кметътъ подаде единъ рапортъ до околийския началникъ. Околийскиятъ началникъ — да-ли той или полицейскитѣ стражари и пристави, не зная положително — викатъ съ една записка насъ, общинскитѣ съвѣтници, и то тъкмо на 21 февруарий да се явимъ въ 12 ч. прѣзъ дена. Азъ, който искамъ да почитамъ законитѣ въ тая страна, безъ да се подпиша на записката, съ която ме викаха — съобщава ми кметътъ за това — отивамъ. Явявамъ се въ околийското управление; подиръ обѣдь въ 2½ ч. на 21 февруарий; питамъ: защо ме викаете? Казватъ ми: „По нѣкакъвъ разпитъ“. Питамъ, каква е тая прѣписка? Даватъ ми я, прѣглеждамъ я, виждамъ, че е по нѣкакъвъ рапортъ на кмета. „Е добръ, казватъ ми, напишете си показанията“. Азъ си написвамъ показанията и искамъ да си отида, но старшиятъ стражаръ ми казва: „Не можешъ да си отидешъ, защото прѣписката трѣбва да се свърши цѣла; тогава можешъ да си отидешъ“. — „Е, кога ще се свърши цѣла, когато вие не можете да съберете хората въ единъ мѣсецъ, и азъ тукъ ли трѣбва да стоя?“ — „Не, трѣбва да стоишъ“. И прѣзъ нощта въ 12 ч. хората ме вкараха въ една стаячка и ме набиватъ здравата, безчовѣчно, и на другия денъ на 12 ч. ме пущатъ и азъ отивамъ да се прѣгледамъ при единъ лѣкаръ.

А. Механджийски: Тѣкмо по либералски.

Н. Цановъ: И то кандидатъ за народенъ прѣдставителъ!

Станоя Георгиевъ: Това ми бѣше думата, г-да. И днесъ вие се явявате тукъ да казвате: вие трѣбва да си отидете у дома, защото вашата листа била опорочена!

Г-да! Азъ като дойдохъ още на трибуната, казахъ ви, че нѣма много да ви утегча, защото прѣди всичко, нѣмамъ дарба на ораторство. Прѣди да свърша, обръщамъ се съ слѣднитѣ думи съъмъ всички г. г. народни прѣдставители. Прѣди да си вдигнете ржката да дадете вотъ да стоимъ ние тукъ или да си отидемъ, мисля, че всѣки е длъженъ да направи допитване до съвѣстѣта си и да си припомни клетвата, която е положилъ прѣди двѣ седмици. (Ржкоплѣскане отъ лѣвния центъръ)

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Василь Костовъ.

В. Костовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Когато се свърши изборътъ за народни прѣдставители, ние отъ Цариградъ почнахме да чакаме телеграми, съ които да ни извѣстятъ, кой е избранъ и кой не е. Получихъ и азъ една телеграма, съ която ме поздравляватъ, че съмъ избранъ за народенъ прѣдставителъ; получиха и демократитѣ, получиха и народницитѣ, и социалиститѣ и не знамъ какви си; получиха и правителственитѣ телеграма, че сж избрани 14 души тѣхни народни прѣдставители въ колегията. Г-да! Когато вземахме вѣстницитѣ „Утро“ и „Дневникъ“, гледаме какъвъ е резултатътъ, правимъ сметка — на правителството се падатъ 10 души, намъ трима, на демократитѣ толкова — правителството нѣма 14 души. Каква е тая работа? Цѣла седмица се мутоляви тая работа. До-хажда водителътъ на радославиститѣ тукъ, като се върна, ние го питаеме какво е станало. Той ми каза: „Г. Радославовъ ми каза, че нашиятъ Каралѣвъ влиза, и този, който е слѣдъ него и той влиза“. Ние се очудихме: кой лѣже, да-ли г. Радославовъ, или другиятъ. Обаче работата бѣше така. Вървайте, че имате прѣдъ себе си човѣкъ, който искрено ви говори. Можете да провѣрите, г. Каралѣвъ е тукъ, питайте го, да-ли е върно, че е получилъ телеграма на 13, че е избранъ за народенъ прѣдставителъ, както и този, който е слѣдъ него. Неприятно впечатлѣние прави едно: защо ние, селското население, не сме раздѣлени по партии, както вие, защо, когато дойде да се тълкува единъ законъ, ще видимъ, че народницитѣ и демократитѣ го тълкуватъ по единъ начинъ, а радослависти, сѣмболнисти и тончевисти и т. н., сж на противната страна. Защо вие, цвѣтътъ, умътъ на България, които сте тукъ, така се раздѣлихте на срѣдата: едни тълкуватъ избирателния законъ така, други го тълкуватъ иначе. Може ли и двѣтъ страни да сте прави? Само еднитѣ сте прави, а другитѣ сте криви, не тълкувате правилно избирателния законъ. (Ржкоплѣскане отъ лѣвния центъръ) Ето защо, ние не можемъ да се начудимъ на тѣзи адвокатски прийоми. Много отъ господата на почитаемата лѣвица ги запитахъ, не като оппозиционери, а като хора: „Добръ, г-да, не може ли така да бжде? И не можахъ никого да намѣря да ми каже: „Не, така трѣбва. Истина ние не сме прави, тукъ имате малка грѣшка, но такъвъ е нашиятъ интересъ — защото сте оппозиционери, затова трѣбва да се касира вашиятъ изборъ“. Съ това искахъ да излѣза, като честенъ човѣкъ, да ви кажа: Г-да! Не сме за тукъ, не защото законътъ не позволява да бждемъ между васъ; нито единъ не можа да ме убѣди въ това и моята съвѣстъ не можа да ме убѣди. Запитахъ нѣкои отъ болшинството, съ които се познавамъ; имена не искамъ да посочвамъ, но тѣ сж тукъ и ако много настоявате, мога да посоча имена. Казаха:

„Какво да направимъ, ние сме се счепкали едни за други и трѣбва да направимъ така“. Единъ отъ почитасмото болшинство знае ли какво ми каза? — „Старецътъ не позволява по никой начинъ да се касира изборътъ ви“ — иска да каже за дѣдо Радославова — „но понеже е много притѣсненъ отъ неговитѣ другари стамболисти, нѣма какво да прави“. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ)

А. Стамболийски: Една истина, която г. Радославовъ трѣбва да признае. Нека се запише. Нека тия стамболисти, които тероризираха и тормозиха България отъ нѣколко години и сега . . . (Не се чува) държавни разбойници!

В. Костовъ: Не казвамъ, г. г. народни прѣдставители, че той е билъ опълномощенъ отъ нѣкой правителственъ човѣкъ да ми каже това.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Кой бѣше той?

В. Костовъ: Ще Ви го кажа насамъ. Обѣщавамъ на г. Радославова, че ще го кажа, кой е.

Нѣкой отъ лѣвия центъръ: Не го казвайте.

В. Костовъ: Каза ми: „Елате вие, ние ви канимъ, ние искаме да се освободимъ отъ стамболовиститѣ, обаче вие не щете. Дайте ни малко довѣрие, малко поддрѣпа, нѣма да ви касираме и ще изкараме стамболовиститѣ“. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ, лѣвицата и крайната лѣвица) Това не е признание на правителството, а на единъ човѣкъ, който, може би, иска да ме лъже или иска да се подиграва съ менъ.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Кой е?

В. Костовъ: Членъ на либералната партия.

Г. г. народни прѣдставители! Въ комисията г. Табурновъ какво казваше за нашия изборъ? — „Ние ще ви касираме и съ това гонимъ една цѣлъ“. Не зная да-ли запомнихте, които бѣхте въ комисията, или не, той каза: „Съ това касиране ние ще ви омаломощимъ между самия народъ, защото утрѣ, когато дойде да гласуватъ избирателитѣ за васъ, тѣ ще си кажатъ: тия хора сж глупави, не знаятъ да си завѣрятъ кандидатурата“. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ)

Д-ръ П. Табурновъ: Не, азъ казахъ, че народътъ ще ви каже това, а не азъ.

В. Костовъ: Моятъ умъ не се занимава съ закони, но онова, което зная, здраво го зная. Вие казахте, че народътъ ще каже. Вѣрно ли е това, г-да? Знаете ли вие, какво е настроението на народа? Не само сега, винаги народътъ е настроенъ съ добри очи къмъ оппозицията. Спомнямъ си единъ случай. Въ нашето село има трима радикали, 6—7 души народняци и не знамъ още какви си. Въ единъ празниченъ день, не пияни — пиянство нѣма въ наше село — дохожда единъ вѣстникъ и четемъ, че г. Йорданъ Йоновъ ударилъ въ Народното събрание една плѣсница на г. Найча Цановъ; вѣрвайте Бога, че само радикалитѣ, ами всички отъ другитѣ партии бѣха готови да одушатъ тамошнитѣ стамболисти, като че тѣ сж дали нареждане на г. Йонова да удари г. Цанова.

Отъ дѣсницата: Удушиха ли ги?

В. Костовъ: Не. — Г-да! Спомнямъ си, когато г. Радославовъ правѣше митингъ на площадъ „Сла-

вейковъ“. И макаръ да не бѣхъ отъ неговата партия, отидохъ. Какво бѣше тамъ? Народняцитѣ откупили пѣтакви желѣзници. Помня, г. д-ръ Ватовъ каза: „Г-да! Утрѣ България се продава на мезатъ и ние трѣбва да я запазимъ“. И ние, макаръ да не бѣхме либерали, бѣхме толкова наелектризирани, че казахме: „Г. Радославовъ, къмъ двореца!“ Той ни моли: „Недѣйте, недѣйте“; ние не го послушахме; трѣгнахме къмъ двореца, обаче полицията ни бѣше запрѣтила пътя.

А. Стамболийски: Той и сега ни кани въ двореца! (Смѣхъ въ лѣвия центъръ)

В. Костовъ: Г. г. народни прѣдставители! Когато се говорѣше вчера и завчера по интерпелацията на социалиститѣ, кои сж патриоти и кои не, мнозина отъ болшинството се обърнахте къмъ насъ и казахте: „Вие не сте патриоти, вие сте прѣдатели. Вие развращахте войницитѣ да избѣгатъ отъ бойното поле“. Това е за мене, г-да, едно оскърбление.

Отъ дѣсницата: Не е вѣрно.

В. Костовъ: Да-ли е вѣрно или не, другаритѣ нека кажатъ. Но и на насъ, заедно съ социалиститѣ, вие ни казахте, че не сме патриоти. Когато се завърнахъ у дома си, намѣрихъ моитѣ кѣшни врата изгниени. Защо? Защото коне наводнили въ кѣщи. „Въ турскитѣ села ние не правихме така. А вие? Какъвъ е този командиръ?“ Казаха ми: „Дѣждъ удари и ние се събрахме по пѣколко сѣмейства въ една кѣща да живѣемъ, та пуснахме войницитѣ и добитъя съ обоза“. Вѣрно ли е това, г. г. патриоти отъ София? Казаха ми още така: че женитѣ и дѣцата, старцитѣ останали въ селото, за да могатъ да дадатъ чорба на войницитѣ, женитѣ се надпрѣварвали коя да занесе чорба на войницитѣ на позицията. Това сж женитѣ на тия непатриоти. Когато 25 и 16 полкове потеглиха, училищата и казармитѣ бѣха прѣпълнени. Два дена и двѣ нощи се тресѣше, а вие не отворихте вашитѣ салони, вие не отворихте вашитѣ палати да ги приберете, а това единъ селянинъ го прави. (Бурни ржкоплѣскания отъ лѣвия центъръ) Цѣло село, и жени, и старци, и дѣца, отиватъ да прѣнесатъ на ржѣ ранени войници, а ние като се връщахме болни, като кучета спѣхмъ тукъ прѣдъ станцията и нѣмаше кой да каже: ела, тукъ е подслонъ. Това сж именно патриотитѣ.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: На гарата софийскитѣ граждани и гражданки ви даваха чай и млѣко.

В. Костовъ: Не отказвамъ това. Всички сме давали.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Само вие ли сте давали? Оння, дѣто стоятъ тамъ (Сочи къмъ дамската ложа), всички бѣха въ „Червения кръстъ“ и на бойното поле.

В. Костовъ: Г-да! Когато бѣхме въ Чорлу, станиха ни въ квартири. Ние трѣбваше да отидемъ да живѣемъ въ пужницитѣ — както ви е извѣстно, има обичай у гърцитѣ да турятъ кухнитѣ надъ пужницитѣ. Позаинтересувахъ се да вида, да-ли въ това голѣмо Чорлу нѣма друго мѣсто. Отивамъ и виждамъ голѣми кѣщи, но тукъ живѣятъ двама офицери, тамъ живѣятъ двама офицери. Питамъ войницитѣ, колко стаи има — „шестъ-седемъ“. И казвамъ си: колко сж тия офицери бездушни, да не взематъ да се събератъ по 5—6 души въ стая, та да пуснатъ и насъ да живѣемъ въ кѣщи. Въ най-голѣмата кѣща въ Чорлу, въ която можеха да живѣятъ 300 души, гледамъ надписъ: „Тая кѣща е запазена за

генералът Радко Димитриев“, а генералът никога не дойде въ Чорлу и не можа въ нея да спи, а войниците спяха по улиците. Когато бяхме тъкмо на Чаталджа, хлябът нѣмаше отъ кждѣ да си доставимъ. Оставямъ поста си на моя другарь и отивамъ въ близкото с. Чифликъ да търся хлябъ. Търсихъ, търсихъ — нѣма хлябъ. Гледамъ на едно мѣсто, носятъ хлябъ, риба и други работи. Рекохъ си, ще се направя на бай Ганю (Смѣхъ) и ще отида тамъ. Допуснаха ме стражаритѣ и гледамъ разкошна трапеза. Насѣдали 6—7 души съ бѣли забрадки и ядатъ. Казаха ми, че тукъ е командантството. Стражаритѣ ме допуснаха, като имъ казахъ, че съмъ телеграфистъ и имамъ бърза работа въ командантството: Влизамъ вътрѣ и казвамъ: „Г-да, умирамъ отъ гладъ, дайте ми едно парче хлябъ“. И знаете ли какъвъ хлябъ ми дадохъ? Стана единъ отерѣща, азъ мисля, че ще ми даде хлябъ, а той ми удари една плѣсница. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ)

Г. г. народни прѣдставители! Ще гледамъ да свърша по-скоро, да не ви занимавамъ повече. Само ще прѣмина още 2—3 въпроса.

С. Златевъ: Продължавай, продължавай.

В. Костовъ: Нѣма защо.

Г. Буровъ вчера каза тукъ: „Какъвъ е този експертъ, комуто вие се довърявате?“ Истина, имаме ли право да се довъримъ на този експертъ? Кое с това Народно събрание, което иска нашето касиране, безъ да е освѣтлено добръ? Нема не мислите вие, г-да, че може да стане нѣкаква кривда отъ страна на експерта? Защо не поискате отъ ваша страна да стане една анкета, да се увѣрите сами? И кога ще искате нашето касиране, отнемането правото на десетъ хиляди избиратели, вие трѣбваше съ чиста съвѣсть да видите, това вѣрно ли е или не. Убѣденъ съмъ, че трѣбваше да направите това. Обаче, вие се основахте на нѣкакво слѣдствие, на нѣкакви показания на експертъ и съ това искате да ни касирате. Какво казаха въ комисията за окръжния съдъ? Казаха, че е демократически окръженъ съдъ, може да не е гледалъ добръ на работата. Г. г. народни прѣдставители! Не можемъ ли ние да кажемъ, че този експертъ е единъ либералъ? Слѣдователно, вие самитѣ членове отъ болшинството трѣбваше да проверите тая работа и да се увѣрите; но понеже може-би противното го изискватъ интереситѣ на отечеството, на държавата, нѣмате врѣме да проверите това. Ако го изискватъ интереситѣ на отечеството, пакъ апелирамъ къмъ васъ, не го проверявайте, ами по-скоро свършете съ тая работа. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ) Каква е цѣльта на касирането? Аю, г. г. народни прѣдставители, цѣльта на касирането е спасението на нашата държава, вървайте, че също като Исуса Христа, що понесе съ достоинство кръста си, така и азъ ще трѣбва да стана жертва. (Бурни ржкоплѣскания отъ лѣвия центъръ) Но вѣрно ли е това, г-да? Особено вѣстникитѣ на либералната партия на дѣдо Радославовъ казватъ: „Ние дойдохме да направимъ добро, ние ще направимъ тия и тия работи, и азъ, като дойдохъ тукъ, мислѣхъ, да-ли моитѣ другари ще ме подкрепятъ, за да може тоя човѣкъ да направи това добро. И азъ чакахъ по-скоро да се склучи заемъ, за да се платятъ реквизициитѣ, чакахъ по-скоро намалението на чиновническитѣ заплати, за да се махне това разкошество. Обаче какво стана? Какво ни срѣщна? „Хайде вие вѣнъ, ние и безъ васъ ще си наредимъ тая работа“. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ)

Помня, г. г. народни прѣдставители, когато ставахъ въ „Нова-Америка“ събрания, и когато, на Чаталджа ли бѣше или другадѣ, чухме исканията на тримата либерални шефове, какво бѣше тамъ. Тѣ казаха: трѣбва да оставимъ Русия, и да отидемъ въ

водитѣ на Австрия. Азъ не разбирамъ тая работа, но не се минаха 4 или 6 мѣсеца и почитаемиятъ д-ръ Вачовъ дохожда въ Царибродъ и въ едно почтено събрание каза: „Г-да! Ние оставихме австрийската политика, ние сме сега съ Русия“. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ)

Г. г. народни прѣдставители! Въ изложението на нашето касиране бѣше казано, че въ Царибродската околия имало подкупи, черпия, не зная какво си. За честѣта на тия избиратели — народняци, демократи, безъ да искамъ да ги гѣделичкамъ, каквито и да сж — право да ви кажа, нѣмаше подкупи, нѣмаше черпия, както що бѣше по-рано. Дѣйствително, правителственитѣ бѣха получили хиляда лева, но това не бѣше подкупъ, ами ходѣха: „Дай двѣ кила ракия, дай три кила ракия“. Какво дадохме ние, кои бѣха главнитѣ агитатори на нашата партия? Дойде г. Комановъ, обѣдва и ние му платихме обѣда — по 70 ст. на човѣкъ. Другиятъ агитаторъ послѣ бѣше г. Кожухаровъ. Когато да го изпратимъ за Трънъ, човѣкътъ черпилъ, черпилъ народа, па казва: „Бай Басиле, каминавамъ пѣша въ Трънъ, ама гледай кесията ми“. Имаше въ нея 2—3 рупчета. Посѣше книжки да продава, та да изкара хараплѣкъ. Азъ имахъ всичко 16 л. и му ги дадохъ, които още не ми е върналъ, даже и не му ги искамъ. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ. Смѣхъ) Г. г. народни прѣдставители! Въ двата избора всичко на всичко съмъ похарчилъ 52—53 л. пари; това ми е загубата. Но благодарение, че отъ тукъ ги вземахъ за тия нѣколко дена, значи, нѣкаква щета нѣмамъ. (Общъ смѣхъ)

Но, г. г. народни прѣдставители, менъ ми се струва, че е много дръзко това. Менъ ми се струва, че, даже насъ ако питате, това не е страшно, но би трѣбвало да е страшно. Какъ така се осмѣлява почитаемото правителство да иска касирането на четирма души?

Д-ръ П. Табурновъ: Не правителството, а законътъ иска.

В. Костовъ: Законътъ иска!

Н. Цановъ: Министърътъ на правосъдието.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Възрази за рѣчьта, която цитираха.

В. Костовъ: Понеже стана дума за закона, вървайте, че денъ и нощъ чета закона, да вида, какъ вие, адвокатитѣ, четете закона и го разбирате, когато азъ не мога да разбера, какво има въ този законъ. Какво се казва въ чл. 64? Търсимъ, търсимъ да намѣримъ нѣкъдѣ да казва, какъ трѣбва да се касираме. Вие, г. г. народни прѣдставители, не сте били толкова акъллини, когато сте създавали закона за пропорцията. И защо вие, народняцитѣ, като сте го създавали, и г. Радославовъ, който казва, че това е негово дѣло, мислите, че ако бѣха селяни на вашето мѣсто тукъ, нѣмаше да създадатъ наредба, че ако листата не е завѣрена правилно, трѣбва да се касира? Увѣрявамъ ви, че ако замледѣлци бѣха на ваше мѣсто, щѣха да прѣдвидятъ и това. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ) Кажете кждѣ въ избирателния законъ е казано изрично, че ако листата не е завѣрена, тя се касира. Тамъ се казва, че ако листата е поставена неправилно, окръжниятъ съдъ не я утвърдява. Но единъ пътъ листата утвърдена, не сте казали никъдѣ, че Народното събрание има право да я касира. Какво казва чл. 64? (Чете) „Гласоподаването става за кандидатни листи. — Поставянето кандидатни листи за народни прѣдставители се извършва отъ страна на 10 грамотни избиратели, чиито саморѣчни подписи се завѣрватъ по нотаиаленъ редъ. Съгласието на кандидата да бѣде кандидатиранъ е необходимо. То се установява или

съ саморъчно подписване от него заявлението, или съ прилагане къмъ това послѣдното писмена декларация, че приема да бѣде кандидатиранъ въ листата. При липса на тъй изразено съгласие листата се счита заявена безъ него. Ако нѣкоя отъ горнитѣ формалности не бѣде изпълнена въ опредѣления срокъ, окръжниятъ сѣдъ оставя заявлението безъ послѣдствие. Никой не може да даде съгласие да бѣде вписанъ въ повече отъ една кандидатна листа въ колегията. Въ противенъ случай неговата кандидатура е недействителна. Г. г. народни прѣдставители! Вие, които ще останете да измѣнявате този законъ, въ името на справедливостта ви кажимъ, да турите подъ тоя членъ още единъ членъ, защото сте били много глупави и не сте прѣвидѣли тая работа, че ако окръжниятъ сѣдъ утвърди незаконно листата, Народното събрание има право да я касира. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ. Смѣхъ въ крайната лѣвица) Какво виждаме, г-да? Когато вие защищавате дѣлата си и не можете да намѣрите членове, по които да оправдаете вашия подсъдимъ, вие се ровите по чужди закони, защо и ние да не се заровимъ въ другитѣ закони? Какво казва законътъ за изборитѣ за селскитѣ общини? Казва, че ако окръжниятъ сѣдъ, който е послѣдната инстанция, види, че едно лице не е подписало листата, зачерква това лице въ листата. Когато нѣмаме такъвъ законъ налице, не можемъ ли да вземемъ закона за селскитѣ общини? (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ и крайната лѣвица) Ако вие, законоподателитѣ, сте смѣтали, че макаръ нѣкой си г. Георги Вѣлковъ отъ с. Петричъ, да е поставенъ безъ негово съгласие, въ нѣкоя листа за селски избори, това не може да упражни никакво влияние върху дѣйствителността на кандидатната листа и не сте казали на окръжния сѣдъ: „Касирайте го, защото неговата листа е незаконна“, а му казвате, „зачеркнете само неговото име“, защо да не кажемъ това и за изборитѣ за народни прѣдставители? Менѣ ми се чини, че е повелителенъ дѣлъгъ да го кажемъ. Ако го нѣма въ закона, кажете го съ вашия разумъ, кажете го съ вашата съвѣсть, г-да! (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ)

Отъ лѣвицата: Bravo!

М. Такевъ: Виждате ли какъ разсѣждава единъ селски умъ, който нѣма нужда отъ софизмитѣ на единъ Табурновъ, който пише тълкувателни закони.

Д-ръ П. Табурновъ: Вѣрно е, че разсѣждава по-добрѣ отъ Васъ.

М. Такевъ: Вие да мълчите!

Прѣдседателъ: Моля, г-да, пазете тишина.

В. Костовъ: Г-да! Ако стане за моята дума кавра, азъ ей-сега ще седна на мѣстото си, макаръ че тукъ имамъ бѣлѣжка да говоря много. Ако не бѣхте ме слушали, право да ви кажа, много щѣхъ да говоря, но понеже виждамъ, че обръщате внимание, не искамъ да злоупотрѣбявамъ съ вашето търпѣние, защото човѣкъ трѣбва да бѣде толерантенъ къмъ другитѣ.

Азъ бихъ направилъ послѣденъ апелъ къмъ васъ, г. г. народни прѣдставители. Вѣрвайте, че между тѣзи 10 хиляди гласа, които сж подадени за земледѣлската листа въ нашата околия — за другитѣ околии не знаемъ — нѣма нито единъ човѣкъ, който да не е поддалъ съзнателно гласа си. Прѣдставете си този случай само. Когато бѣхме тръгнали двама души по агитация и вървѣхме пѣшкомъ, срѣща ни единъ селянинъ, и като се науча, че ние сме агитатори, спира се и казва: „Азъ съмъ земледѣлецъ, дайте ми една бюлетина, ама дайте ми и единъ грошъ да си купя тютюнъ“. Азъ го питамъ: „На-

истина, земледѣлецъ ли си, чичо?“ Той отговаря: „Земледѣлецъ съмъ“. — Колко души имате въ вашата кѣща. — „Петъ души имамъ“. — „Значи, петъ бюлетини ти трѣбватъ; петъ бюлетини се купуватъ въ Царибродъ за 20 пари; иди ги купи и гласувай за нашата листа“. Не щѣхъ да му дамъ петъ бюлетини, а му казахъ да отиде въ Царибродъ да ги купи за 20 пари и тогава да гласува за насъ.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседателъ г. д-ръ С. Иванчовъ)

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Съ пари ли ги продавате?

В. Костовъ: Не ги продаваме съ пари, но азъ искахъ да му докажа, че ние не идемъ да черпимъ, ами ако иска да внесе и той нѣщо. Казахъ му това за негово. Този човѣкъ ме гледаше и се чудѣше, какъвъ е този агитаторъ, та не черпи — защото агитаторитѣ сж научили селянитѣ да ги черпятъ, а сега ние идваме, безъ да ги черпимъ.

Г. г. народни прѣдставители! Тѣзи 1.000 и нѣколко гласа въ нашата околия сж подадени само отъ млади хора, войници, и въ името на тѣхъ — защото въ другитѣ околии не знаемъ какви хора сж гласоподаватели: цигани ли, шайкаджии ли — отъ името на нашитѣ избиратели въ Царибродската околия бихъ апелиралъ къмъ вашата съвѣсть и къмъ г. министра Радославова, ако обичате, поискайте анкета. И ако мислите, че ние искаме тая анкета, само за да получимъ нѣкакви си 300 л., азъ ви заявявамъ — ще помоля и моитѣ другари да заявятъ сжщото — че се отказваме отъ тѣзи 300 л. Ако установите, че изборътъ е опороченъ, касирайте го; но, ако намѣрите, че е редовенъ, не трѣбва да го касирате. (Продължителни ржкоплѣскания отъ лѣвия центъръ, лѣвицата и отъ крайната лѣвица)

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Г. г. народни прѣдставители! Съ рѣчьта на г. Костова се приключватъ окончателно дебатитѣ по избора, станалъ въ Софийската избирателна колегия. Съгласно чл. 50 отъ правилника, намъ прѣдлежи вече да пристѣпимъ къмъ гласуване на този изборъ. Съгласно сжщия членъ отъ правилника никой не може да иска думата прѣвъ врѣме на гласуването, додѣто не се обяви резултатътъ.

Прѣди да дамъ на гласуване, по реда, опредѣленъ отъ правилника, направеното прѣдложение отъ провѣрочната комисия, дълженъ съмъ да съобща, че постѣпи едно искане отъ 13 души народни прѣдставители да се сезира Народното събрание съ въпроса, щото гласуването да стане поименно. Чл. 47 отъ правилника изрично прѣдписва: (Чете) „Гласуването чрѣзъ записване саморъчно имената си, поименното и тайното гласоподавания могатъ да ставатъ винаги, когато това поискатъ най-малко 10 души прѣдставители и Събранието одобри искането имъ“. Понеже нужното число отъ народнитѣ прѣдставители, прѣвидено въ правилника, за да се сезира Народното събрание съ този въпросъ сжществува, азъ ще моля почитаемото Народно събрание да рѣши, желая ли, щото гласуването по избора отъ Софийската избирателна колегия да стане съ поименно гласуване или не. Тѣзи отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които желаятъ, щото гласуването да стане поименно, моля, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство)

Нѣкой отъ лѣвия центъръ: Да се прѣброятъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Моля г. г. квесторитѣ да прѣброятъ гласовѣтъ. Г-да! Бждете увѣрени, че при гласуването ще дамъ всички удовлетворения, които бихте желали, защото въ този случай ние не трѣбва да се движимъ отъ страсти.

Квесторъ Н. Ненчовъ: (Слѣдъ прѣброяване) 109. Ако е гласувалъ и г. Момчиловъ, ставатъ 110.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Понеже има народни прѣдставители, които пристигатъ постоянно и които не бѣха отъ начало въ засѣданието, затова, които сж противъ . . .

Н. Цановъ: Не може така да става.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Нѣма болшинство, г. Цановъ. Азъ искамъ да улесня задачата, за да нѣма гюрултия.

Н. Цанковъ: Гласуването трѣбва да стане по реда на правилника: ако има споръ, гласуването става съ ставане на крака. Този е начинътъ, който е прѣдвиденъ въ правилника; отрицателнитѣ вотове въ Народното събрание не се допущатъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Добръ. Които сж за тайното гласоподаване, моля, да станатъ на крака.

Нѣкой отъ лѣвицата: Не за тайно.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Които сж за явно гласоподаване, да станатъ на крака. Моля г. г. квесторитѣ да прѣброятъ.

Квесторъ Х. Бояджиевъ: Болшинство.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Болшинство.

А. Ботевъ: 169 народни прѣдставители присѣствуватъ при проверката.

Квесторъ Н. Ненчовъ: И нови дойдоха.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Пристапямъ къмъ гласуване. Съгласно правилника, на първо мѣсто се поставя рѣшението на проверочната комисия. Това рѣшение има слѣдующия текстъ. Моля да го чуете, защото ще дадете гласа си по съвѣсть. Затова не вдигайте гюрултия поне въ този моментъ, когато се чете рѣшението, по което ще гласувате. (Чете) „Прѣдложение на комисията. Да се сметатъ за неправилно провъзгласени за народни прѣдставители отъ Софийската избирателна колегия кандидатитѣ отъ листата на българския земеделскъ съюзъ: А. Шаренковъ, Павелъ Йв. Кожухаровъ, Станоя Георгиевъ и Василъ Костовъ и вмѣсто тѣхъ . . .“

Отъ лѣвицата и лѣвия центъръ: Не може така, не може. (Тропане)

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: . . . да се провъзгласятъ и утвърдятъ за народни прѣдставители отъ същата колегия кандидатитѣ на послѣдующитѣ листи на коалиранитѣ либерална, народно-либерална и младо-либерална партия: Петъръ Лисевъ, М. Каралѣвъ и Ст. Дойчиновъ и отъ народната партия Иванъ Пѣевъ. Освѣтъ това всички други провъзгласени отъ окръжния сѣдъ народни прѣдставители се утвърждаватъ“.

Отъ лѣвицата и лѣвия центъръ: Само първата частъ да се гласува. (Тропане)

Д. Мишевъ: По втория въпросъ не е разисквано.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Тукъ петъ дена се разисква това.

Н. Пастуховъ: По втория въпросъ не е разисквано. Тукъ има два различни въпроса: единиятъ, да-ли да обявимъ бюлетинитѣ за педѣйствителни, и другиятъ — кои ще провъзгласи. По втория въпросъ никой не е говорилъ нищо, нито почитаемата комисия е прочела списъка, кои трѣбва да бждатъ провъзгласени. Народното събрание не е разрѣшило въпроса, да-ли то е компетентно да провъзгласи слѣдующитѣ подиръ тѣхъ, или това право трѣбва да бжде прѣдоставено на окръжния сѣдъ, който по закона се произнася за лицата, които трѣбва да застъпятъ извѣстна листа, въ случай че тя бжде обявена за недѣйствителна. Тѣй че, тѣ сж два различни въпроса.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Окръжниятъ сѣдъ не може да се бърка вече, Народното събрание има това право.

Н. Пастуховъ: По този въпросъ никой не е говорилъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Азъ съмъ длъженъ да поставя на гласуване прѣдложението на комисията, а вие сте властни да го присметете или не.

Н. Пастуховъ: Прѣди приключването на дебатитѣ подобно прѣдложение не е редактирано. Гласуватъ се ония прѣдложения, които прѣдварително сж редактирани, написани и разисквани, а не които идатъ слѣдъ приключване на дебатитѣ.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Дневницитѣ на Народното събрание сж свидѣтели, че въ продължение на петъ дни нѣколко души оратори разискваха този въпросъ.

Н. Пастуховъ: За касирането на избора, а не за лицата, които трѣбва да дойдатъ.

Н. Цановъ: Г. прѣдседателю! Искамъ да кажа двѣ думи по въпроса за гласуването. Въ комисията се възбудиха петъ въпроса. Всичкитѣ тѣзи въпроси трѣбва да бждатъ раздѣлени и отдѣлно да се гласуватъ. Имаме въпросъ, да-ли да се изключатъ 21 бюлетини на демократическата листа въ с. Банки. Трѣбва да се възбуди и рѣши въпросътъ, да-ли да се изключатъ 47 бюлетини на правителствената листа въ с. Ковачевци. Трети въпросъ, трѣбва ли да се изключатъ 54 бюлетини на правителствената листа въ с. Сеславци. Слѣдъ това, трѣбва ли да се изключатъ бюлетинитѣ на земеделската организация. Слѣдъ като се разрѣшатъ всичкитѣ тѣзи въпроси, тогава ще рѣшимъ, какво трѣбва да стане съ избора? Възможенъ ли е такъвъ топанджийски вотъ, г. прѣдседателю?

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Г. Цановъ! Азъ Ви изслушахъ. Прѣдседателството не може да тури на гласуване, освѣтъ прѣдложенията, които сж направени тукъ при добатитѣ по въпроса, който трѣбва да се разрѣши.

Н. Мушановъ: Ама откриха се нови обстоятелства, но които не е говорено.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Освѣтъ прѣдложението на комисията, което ви прочетохъ, има направено и второ прѣдложение, за алкета, което ще тури на гласуване по реда му, слѣдъ като гласуваме най-напрѣдъ прѣдложението на комисията.

Отъ лѣвицата и лѣвия центъръ: А-а-а!

И. Пъевъ: Г. подпредседателю, дайте ми думата.

А. Коновъ: Поставете на първо гласуване онова предложение, което не изчерпва въпроса. Следъ като касирате избора, тогава ли ще го анкетирате?

Председателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Споредъ правилника, повече не можемъ да разискваме по този въпросъ. Турамъ предложението на гласуване. (Тропане отъ лъвицата и лъвия центъръ)

Т. Теодоровъ: Дайте думата и на г. Пъева, както я дадохте на г. Цанова и на другитъ.

Председателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Г. Теодоровъ! Не мога да дамъ думата, защото чл. 50 отъ правилника ми запръщава да направя това.

Т. Теодоровъ: Какъ ще го прогласявате два пжти? Два гласа ли ще има той? Отдълете въпроса. Искате да прогласите г. Пъева, но той е депутатъ.

И. Пъевъ: Смѣсватъ се два въпроса: единиятъ е, бюлетинитъ на земледѣлцитъ да се провъзгласятъ за недѣйствителни, тѣхната листа да се касира, което е съвсѣмъ отдѣленъ въпросъ, и вториятъ: за провъзгласяването на кандидатитъ. Ще провъзгласяватъ мене за наследникъ на нѣкого; това е неправилно. Оставете послѣ да се разисква въпросътъ, да се направи смѣтка, да се провери всичко. Ние, прѣди всичко, не знаемъ, да-ли е вѣрно направена смѣтката.

Председателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Ако имаше направено тукъ нѣкакво предложение, относително това, да-ли смѣтката е правилна или не, азъ щѣхъ да го дамъ на гласуване.

Т. Лукановъ: Има предложение. Вчера г. Димитъръ Благоевъ, като говорѣше, направи предложение да се поставятъ отдѣлно въпроситъ за 47-тъ и 50-тъ бюлетини и да се гласува по тѣхъ. Вие трѣбва да поставите предложението на гласуване по слѣдния редъ: тѣзи, които не разрѣшаватъ окончателно въпроса да се гласуватъ по-рано, слѣдъ туй — предложението за анкетата, и най-послѣ — предложението за касиране. Ако вие гласувате да се касира тая листа и изхвърлите тѣзи гласове, а заедно съ това замѣстите хората съ други всички останали предложения нѣма защо да се гласуватъ.

Председателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Ние не знаемъ, какво ще бжде рѣшението на Народното събрание?

М. Таневъ: Ама този е редътъ за гласуване.

Т. Лукановъ: Именно, най-напрѣдъ трѣбва да гласувате за анкетата и, ако този въпросъ не се приеме, ще гласувате поотдѣлно за бюлетинитъ, и въ края на крайщата ще гласувате за касирането; чакъ тогава ще разпрѣдѣлимъ гласовѣтъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Г. прѣдседателю! Искамъ думата.

К. Пастуховъ: Г. прѣдседателю! Искамъ да кажа двѣ думи.

Председателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Вие говорите, г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ: Разглеждаме избора на Софийската колегия. Изглежда, че Васъ ви интересува само въпроса за земледѣлцитъ. Трѣбва да се разрѣши въпросътъ: утвърждаватъ ли се изборитъ на Софийската колегия. Ако не се утвърждаватъ, ако има нѣкое предложение, да се зачетатъ бюлетинитъ

или извѣстна листа за недѣйствителни, то именно къмъ него ще се пристъпи. Какви предложения има по въпроса за тая недѣйствителностъ? Касиране, анкета и утвърждаване. Тѣзи предложения ще се гласуватъ по редъ: най-напрѣдъ ония, които не разрѣшаватъ въпроса изчерпателно, слѣдъ това анкетата и ако Народното събрание не приеме такава, понеже тя е по-лека и не разрѣшава въпроса за касирането, тогава слѣдва касирането. Следъ туй вече настѣпва другиятъ въпросъ: ако тия бюлетини се зачетатъ за недѣйствителни, т. е. цѣлата листа се изключи, какво трѣбва да се направи по-нататъкъ? Да-ли Народното събрание ще провъзгласи за избрани слѣдващитъ, или въпросътъ остава откритъ, и ще трѣбва да се разисква, кой е компетентенъ. Г. министъръ-прѣдседателъ заяви: „Нѣма сѣдница, ние сме компетентни“.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Това е наше право, и никой не може да ни го отнеме.

Нѣкой отъ крайната лъвица: То е мнѣние на г. министъръ-прѣдседателя, а не мнѣние на Народното събрание.

Председателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Има думата г. д-ръ Борисъ Вазовъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Искамъ да кажа това, което изтъкна уважаемия г. Пастуховъ, че въпроситъ трѣбва да се серириратъ въ такава послѣдователностъ, че онѣзи, които не разрѣшаватъ окончателно спора да прѣдшествоватъ другитъ; слѣдователно, ако има предложение за анкета, съгласно правилника, трѣбва то да се постави прѣдъ другитъ предложения. Всички ще се съгласите съ това, г-да, защото не можете да разглеждате другитъ предложения слѣдъ като се свърши окончателно спорътъ.

За да не стане грѣшка, азъ моля да се съгласи почитаемата комисия, да се раздѣлятъ въпроситъ по такъвъ начинъ, че отъ предложението за касирането да остане само първата половина, а другата половина, която се отнася до замѣстването на вакантнитъ мѣста, да се не разрѣшава сега отъ Народното събрание. И ще ви кажа, г-да, защо. Защото Народното събрание може да стори грѣшка. Никой не говори по въпроса, да-ли изчисленията на комисията сѣ вѣрни.

Нѣкой отъ дѣсницата: Кой ви е кривъ?

Д-ръ Б. Вазовъ: Считаю, че по отношение на този въпросъ бюротъ тукъ има да изпълни една задача, именно, да изпрати рѣшението на Събранието въ окръжния сѣдъ, . . .

Отъ дѣсницата: А-а-а!

Д-ръ Б. Вазовъ: Моля ви се. — . . . който ще направи разпрѣдѣлението — нѣма да се бави много — и ще го изпрати на бюротъ, което ще покани допълнително избранитъ. Напр., тукъ е посоченъ за наследникъ г. Иванъ Пъевъ; прѣдставете си, че не се приеме предложението на комисията; тогава г. Пъевъ трѣбва ли да излѣзе отъ камарата? За да се постигнѣ правилно и за да се създаде една традиция, единъ полезенъ прецедентъ, който да гарантира правата на народнитъ прѣдставители, на всички безразлично, моля да се приеме това отъ почитаемата комисия: втората половина отъ предложението да се не полага на гласуване, а бюротъ да изпрати на сѣда рѣшението на Събранието, и той да се произнесе, кои кандидати трѣбва да бждатъ провъзгласени за народни прѣдставители.

М. Таневъ: Г. прѣдседателю! Двѣ думи искамъ да кажа.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Господата говориха, безъ да иматъ право да говорятъ, защото при гласуване не бива да се говори.

М. Такевъ: Позволете. Трѣбва да се съобразяваме съ правилника.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Именно, трѣбва да се съобразяваме съ правилника.

М. Такевъ: Най-много скандали се прѣдизвикватъ отъ прѣсичанията на прѣдседателството. Ако се рѣководѣхме точно по правилника, досега щѣхме да свършимъ. Чл. 52 отъ правилника е изриченъ: (Чете) „Раздѣлянето на части на сложни въпроси става, щомъ то се поиска и Събранието одобри това“. Слѣдователно, въпросътъ, който днеска ни се прѣдлага, не може да бѣде по-сложенъ, никога не е имало въпросъ по-сложенъ, отъ този, който днесъ имаме да рѣшаваме. Тукъ дебатираме петъ дена, за да дадемъ едно горѣ-долу авторитетно разбиране на чл. чл. 64 и 115 отъ избирателния законъ. Когато вие така топтанджийски, както се изразиха нѣкои, ще гласувате приемането или отхвърлянето прѣдложението на комисията, питамъ се азъ, дали ли сме ние нѣкакво тълкувание на чл. чл. 64 и 115? „Кои приематъ избора за неправиленъ — така е прѣдложението — да си вдигнатъ ржката“. По отношение на кое е неправиленъ; защо го считаме за неправиленъ? И много правъ бѣ г. Цановъ, като ви каза: „Дайте първо да разчепкаме онѣзи въпроси, които бѣха разчепкани въ комисията, и тукъ да ги рѣшимъ“. 47-тъ бюлетини законни ли сж или не, 57-тъ бюлетини законни ли сж или не, и трето, 10-тъ хиляди и толковъ бюлетини законни ли сж или не, и, най-послѣ, кандидатната листа, като се оказа впоследствие, че сж фалшифицирани подписитъ на нѣкои отъ кандидатитъ, законна ли е или не. Когато ще рѣшимъ поотдѣлно тѣзи въпроси, това наше рѣшение ще служи за тълкувание на закона въ случаетъ, когато ще има да се прилага този законъ.

Моля прѣдседателството да положи на гласуване въпроситъ отдѣлно.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Нѣма такова прѣдложение.

М. Такевъ: Ще го имате. Камарата ще рѣши да се отдѣлятъ въпроситъ, за да можемъ дѣйствително да дадемъ онова авторитетно тълкувание на закона, за което споримъ цѣли петъ дена.

Н. Бракаловъ: Азъ правя прѣдложение да се гласува прѣдложението на комисията изцѣло, тѣй както се прочете.

Н. Цановъ: Много умно прѣдложение!

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Съгласно чл. 52 отъ правилника, раздѣлянето на части на сложни въпроси става, щомъ то се поиска и Събранието одобри това. Явиха се г. г. Пастуховъ, Такевъ и д-ръ Вазовъ, които намиратъ, че въ прѣдложението на провѣрочната комисия се повдигатъ нѣколко отдѣлни въпроси, които трѣбва да бѣдатъ разгледани и разрѣшени поотдѣлно. Яви се и друго прѣдложение — да се гласува прѣдложението на комисията тѣй както е редактирано, изцѣло.

Съгласно чл. 52 отъ правилника, прѣдседателството не може нищо да направи, а ще консултира Народното събрание. Затуй азъ ще туря на гласуване прѣдложението на г. Пастухова за раздѣляне прѣдложението на провѣрочната комисия на нѣколко части и за отдѣлното гласуване на всѣка отъ тѣзи части. Които сж за прѣдложението на г. Пастухова, да се раздѣли по този начинъ на части прѣдложението на провѣрочната комисия и всѣка отъ тѣзи части да се вотира поотдѣлно, моля, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство. Оспорване отъ лѣвицата и лѣвия центъръ)

М. Турлаковъ: Г. прѣдседателю! Разликата е съ негъ гласа. Трима отъ вашитъ гласуватъ, значи болшинство е.

Квесторъ Х. Бояджиевъ: Турлаковъ смѣта и земедѣлска Механджийски, който е седналъ между депутатитъ въ дѣсницата.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Турямъ на гласуване изцѣло прѣдложението на провѣрочната комисия, . . .

Отъ лѣвицата и лѣвия центъръ: Прѣдложението за анкета по-напрѣдъ да се гласува.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: . . . и моля г. г. народнитъ прѣдставители, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се. (Силни протести отъ крайната лѣвица, лѣвицата и лѣвия центъръ, тропане и викове „долу“)

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Моля да се вдигне засѣданието и слѣдното засѣдание да се състои на 16 априлий.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Има прѣдложение да се вдигне засѣданието и слѣдующето засѣдание да се състои на 16 априлий. Които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се. Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 11 ч. 30 м. прѣди пладне)

Прѣдседателъ: Д-ръ Д. К. Вачовъ.

Подпрѣдседателъ: Д-ръ С. Иванчовъ.

Секретаръ: П. Панайотовъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гължбовъ.